NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ

POLITICA, LITERATURA, ȘTIINȚA ȘI ARTA

APARE IN FIECARE DUMINICĂ

Director: C. RADULESCU-MOTRU

PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

No. 1 | Duminică 15 Aprilie 1912 | Vol. XII

SUMARUL:

NOUTĂȚI: Ziarele italienești față de România.— Noul regulament al școalelor secundare.

POLITICĂ

C. RĂDULESCU-MOTRU: *Ministerul Maiorescu.*

CRITICĂ

N. EM. TEOHARI: *Fondul și forma în literatură (D-l C. Rădulescu-Motru).*

NEAGOE RĂSURĂ: *Romanul Modern.*

ȘTIINȚE

N. EINSCHLAG: *Psihologia Beției.*

LITERATURA

AL. T. STAMATIAD: *Din Poemele în Proză ale lui Baudelaire: Odaia fermecată; Prăjitura; Himera.*

N. STĂNESCU: *Imn de luptă (versuri)*

CASTOR & POLLUX: *Aș vrea să cânt (versuri)*

FILOLOGIE

PERICLE PAPAHAGI: *Boboteaza la Români.*

INSEMNARI: Abjurarea „poporanismului". — In jurul unei renegări.—Cursurile de vară dela Jena. — Descoperiri arheologice în Corfu.

REVISTA REVISTELOR: Săptămâna politică și culturală.—Archiva genealogică.—La Revue Roumaine.—

MEMENTO.

UN NUMĂR: 25 BANI

ABONAMENTUL:

In țară: pe un an (2 volume sau 48 numere)	10 Lei	In străinătate: pe un an (2 vol. sau 48 num.)	12 Lei
„ „ pe șease luni	6 „	„ „ pe șease luni	7 „

DIRECȚIA: București, Bulevardul Ferdinand, 55 • Telefon 8/66.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

București, Calea Victoriei, 62 (Pasagiul Imobiliara, 3) • Telefon 30/11 (Centrala II).

ALBERT BAER BUCUREȘTI

La Administraţia revistei: Calea Victoriei 62 (în pasagiu), se găsesc de vânzare pentru cititorii noştri, cu preţ scăzut, următoarele lucrări:

(Cumpăratorii din provincie vor mai adăoga la costul cărţilor comandate şi un 10 bani de fiecare leu; aceasta pentru cheltuiala transportului).

Colecţiunea volumelor apărute din **Noua Revistă Română:**

Volumele I—IV (Prima serie) cu 5 lei volumul.

Volumele V—X, *1.50 lei* volumul *legat.*

Transportul în provincie al acestor volume (V-X) costă: 60 bani pentru 1 sau 2 vol.; 1.10 pentru 3 sau 4 vol. şi 1.60 pentru 5 sau toate 6 volumele.

Puterea Sufletească de C. Rădulescu-Motru (scriere premiată de Academia Română), lei 6.

Biblioteca Nouei Reviste Române, 15 bani volumul:

No. 1. *In zilele noastre de anarhie,* de *C. Rădulescu-Motru.*

No. 2. *Sufletul neamului nostru,* de *C. Rădulescu-Motru.*

No. 3. *Contractul muncei,* de *D. Negulescu.*

No. 4. *Frica de moarte; Sinuciderile din mizerie* de *N. Zaharia.*

No. 5. *Psihologia prostului; Prostul în viaţa socială; Cerşetorii în haine negre,* de *N. Zaharia.*

Cultura română şi politicianismul (ediţia III-a Socec), de *C. Rădulescu-Motru* cu 75 bani (în loc de lei 1,50).

Poporanismul politic şi democraţia conservatoare, de *C. Rădulescu-Motru.* Preţul 50 bani.

Thomas Carlyle, viaţa şi operile lui, de *C. Antoniade,* 3 lei.

Eroii, de **Thomas Carlyle,** traducere din limba engleză, de *C. Antoniade,* 3 lei.

Naţionalismul, (cum se înţelege—cum trebue să se înţeleagă) de *C. Rădulescu-Motru,* 30 bani.

Psihologia Ciocoismului—Psihologia Industriaşului, de *C. Rădulescu-Motru,* 15 bani.

Ore de educaţie, de *N. Moisescu,* 30 bani.

STUDII FILOSOFICE

Organul Societăţii de Studii Filosofice din Bucureşti

Revistă pentru Cercetările de Psihologie teoretice şi aplicate la: Ştiinţa dreptului, Pedagogie şi Sociologie

Director, C. RĂDULESCU-MOTRU
Profesor la Universitatea din Bucureşti

Din colecţiunea *„Studii filosofice"* au apărut până acum:

Volumul I, scris în întregime de d. C. Rădulescu-Motru, cuprinde: *Valoarea silogismului. Problemele Psihologiei. Cestiuni de estetică. Valoarea ştiinţei. Organizarea raţională a Universităţilor. Psihologia martorului. Psihologia industriaşului. Ştiinţă şi energie.*

Volumul II, cu colaboraţiunea D-lor C. Rădulescu-Motru, D. Drăghicescu, C. Antoniade, G. G. Antonescu, I. Petrovici, Eugen Porn. I. F. Buricescu. I. Ghibănescu, etc., cuprinde: *Psihologia revoluţionarului. Determinismul social. Filosofia lui H. Bergson. Critica estetică. Atomismul filosofic. Importanţa pedagogică a individualităţii, etc. Comunicări. Bibliografie.*

Volumul III, scris în întregime de d. C. Rădulescu-Motru, cuprinde: *Afirmarea personalităţii în principalele momente ale culturii. Legea conservaţiunei unităţii sufleteşti. Persoană şi mediu.* (Puterea Sufletească, Partea I—III).

Volumul IV, scris în întregime de D. C. Rădulescu-Motru, cuprinde: *Mecanismul actului voluntar. Caracterul. Puterile sociale. Cultura.* (Puterea Sufletească partea IV—V).

Volumul V, cu colaboraţiunea D-lor: I. Petrovici, Marin N. Ştefănescu, St. Antim. Marcel T. Djuvara, G. Antonescu, I. Bucovineanu, cuprinde: *O nouă metodă inductivă. Logica şi problemele metafizice. Substratul economic al familiei. Teoria noţiunilor,* etc.

Volumul VI, cu colaboraţiunea D-lor: Vladimir Ghidionescu, Marin N. Ştefaneseu, G. G. Antonescu, Nisipeanu, cuprinde: *Pedagogia ştiinţifică şi noile reforme şcolare. Criza Logicei. Revista Revistelor,* etc.

Preţul fiecărui volum e de 6 lei.

Pentru abonaţii „NOUEI REVISTE ROMÂNE" se acordă o însemnată reducere de preţ.

In abonament „STUDIILE FILOSOFICE" împreună cu „NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ" costă 15 lei anual.

Volumul VII din *„Studii filosofice"* cuprinde:

ELEMENTE DE METAFIZICĂ

Principalele probleme ale Filosofiei Contimporane, pe înţelesul tuturor

de

C. RĂDULESCU-MOTRU
Profesor la Universitatea din Bucureşti

Ediţia populară 4 lei.

Iată câteva numai din capitolele cuprinse în această lucrare:

Introducere. — 1. Definiţia Metafizicei. Ştiinţele speciale şi Metafizica. — 2. Importanţa şi utilitatea Metafizicei.—3. Diferenţa dintre Metafizică, Artă şi Religiune.—4. Metafizica şi cultura.

Partea I.—Conştiinţa oglindă. Critica realismului naiv

Capitolul I. — *In faţa universului.*—O veche iluzie.—Contrastul dintre cer şi pământ în vechea mitologie.—Existenţa.—*Platon şi creştinismul.*—Ştiinţa modernă.—Mecanismul universal.—Fenomene cari nu se pot explica prin mecanică.—Fenomenele sufleteşti.—Omul vierme.

Capitolul II. — *Oglinda conştiinţei.*—Asemănarea înşelătoare dintre oglindă şi conştiinţă.—Oglinda vrăjită care vede peste tot.—Rătăcirile simţurilor.—Sofiştii.—Raţiunea în opoziţie cu simţurile.—Materialiştii şi idealiştii.—Icm. Kant.—Romanticii.—Hegel. Schimbarea punctului de vedere kantian. — Influenţa hegelismului asupra scriitorilor contimporani. Inapoi la Kant!

Capitolul III.—*Valoarea ştiinţei.*—Exagerăţiunile materialismului.—Relativitatea ştiinţei.—Înţelegerea mai completă a conştiinţei duce la concluzia că ştiinţa are o valoare relativă.—Până unde merge relativitatea ştiinţei.

Capitolul IV.—*Convingerea.*

Capitolul V.—*Logica nouă.*—Aceea ce este mediul biologic pentru o plantă, este mediul cultural pentru ştiinţă.—Ştiinţă şi basmu.—Logica din punct de vedere genetic şi din punct de vedere formal.—Cestiuni noi pentru Logică.

Capitolul VI —*Adevăr şi minciună.*—Oamenii pe cari nu-i înţelegem fiindcă ne sunt superiori.—Oamenii pe cari nu-i înţelegem fiindcă ne sunt inferiori.—Propaganda adevărului şi meşteşugul minciunei.—Cum sunt minţiţi sălbatecii.—Politica şi minciuna.—Reclama necinstită.—Reclama în publicul de jos şi reclama în publicul de sus.—Biruinţa Adevărului

Partea II —Conştiinţa transcendentală. Critica filosofiei kantiane.

Capitolul I.—*Kant şi continuatorii săi.*—Exagerăţiuni încurajate de filosofia lui Kant.—Insuficienţa filosofiei lui Kant.—Conştiinţa în genere şi conştiinţa individuală.—Pragmatismul şi raţionalismul intransigent.—Biologismul.—Iohannes Müller.—Richard Avenarius.—Ernest Mach.—Biologismul metafizic. Arthur Schopenhauer. Friedrich Nietzsche. Henri Bergson.—Romantismul. Hegel —Teoria Sociologică. Emil Durkheim.

Capitolul II.—*Spre o mai bună înţelegere a filosofiei kantiane.*—Inrudirea problemei kantiane cu toate marile probleme filosofice.—Insuficienţa încercărilor făcute de a complecta pe Kant.—Cum trebue înţeleasă importanţa pe care o are pentru ştiinţă perspectiva kantiană.

Partea III.—Conştiinţa reală. Personalismul energetic.

Capitolul I.—Problema eternă.—Antropomorfismul naiv şi buddhismul.—Metafizica raţionalistă.—Identitatea între unitatea din conştiinţa omenească şi unitatea din univers.—Forma sub care apare la Kant soluţiunea identităţei.—Direcţiunea în care trebue căutată complectarea filosofiei lui Kant.

Capitolul II.—*Monismul.*

Capitolul III.—Personalismul energetic şi supra-omul lui Fr. Nietzsche.—Legea exerciţiului. Atenţiunea.—Deosebirea dintre conştiinţa animalelor şi conştiinţa omenească.—Rolul conştiinţei în organism.—Idealul.—Optimismul.—Vocaţiunea.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERS
BIBLIOTE
Cota
Inventar

NOUA REVISTĂ ROMANĂ

UN NUMĂR : 25 BANI

ABONAMENTUL :

În țară pe un an (2 volume sau 48 numere) 10 *lei*
„ „ „ șease luni . . . . . 6 „
În străinătate pe un an . . . . . 12 „

APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ

Director : C. RADULESCU-MOTRU
Profesor la Universitatea din București

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
București, Calea Victoriei 62, (Pasagiul No. 31
Telefon 30|11

DIRECȚIA : Bulevardul Ferdinand 55
Telefon 8|66

No. 1 DUMINICĂ, 15 APRILIE 1912 Vol. XII

NOUTAȚI

Ziarele italienești față de România.

In timpul din urmă se observă o răceală în presa italienească față de România. Articolele de caldă prietenie și de manifestări pentru înrudirea latină, au dispărut cu desăvârșire. In schimb, sunt dese alusiunile la pretinsa alianță turco-română, și la ingratitudinea surorei dela Dunăre față de Italia. Nu de mult aceste alusiuni erau chiar insulte în toată regula. *Giornale d'Italia* numeà, mai acum câteva luni, România ca o «sorella degenerata».

Cauzele acestei răceli, — dacă nu chiar și dușmănii, sunt multe. Nu este momentul să insistăm asupra lor cu deamănuntul. Cele două mai principale însă sunt următoarele:

Presa românească împrumută aproape fără control telegramele de război transmise de agențiile din Constantinopol și din Viena. Aceste telegrame sunt mai toate tendențioase contra Italiei. Presa italienească, făcută atentă asupra acestui procedeu al presei românești, a dat alarma și a provocat un adevărat curent în opinia publică italienească în contra României, curent care se menține încă.

Cine a atras atenția presei italienești asupra telegramelor care își găseau așa de ușor un ecou în presa românească? Este dureros să o spunem, dar adevărul ne obligă la această indiscreție. Se pare că acel ce a contribuit mai mult la învrăjbire este însuș tânărul și neexperimentatul ministru plenipotențiar al Italiei la București. Acesta în loc de a aplană și de a evită neînțelegerile, a avut în dese rânduri o conduită contrară. In loc de a înlesnì presei românești cunoașterea exactă a celor ce se petrec pe câmpul de război, dânsul s'a mulțumit să împacheteze, fără a alege, ziarele românești cari cuprindeau o notă contra Italiei și să le trimeată repede la Roma!

Sperăm însă că lucrurile se vor elucidà în curând. Italia este iubită de Români, și nu câteva neînțelegeri de moment poate să sdruncine acest sentiment românesc care este secular. Alianța cu Turcia, în scopul de a aduce vre-o vătămare Italiei, este nu numai o invenție fantesistă, dar este chiar o calomnie adusă României.

La prima ocaziune Italia va avea să se convingă de aceasta. — *A. C. C.* —

Noul regulament al școalelor secundare

Prin noul regulament al școalelor secundare se desființează corijența și se introduce examenul pentru o parte din elevi.

Elevii cari au media generală 6,50 și nici o medie parțială (media unui singur obiect) mai mică de 5, sunt promovați fără examen.

Elevii cari au media generală 6,50 și cel mult două medii parțiale inferioare lui 5, precum și elevii cari, deși n'au nici o medie parțială inferioară lui 5, dar n'au media generală 6,50, vor da examen integral, adică la toate obiectele.

Avându-se în vedere situațiile școlare din trecut, se poate spune cu certitudine că, după condițiunile prevăzute în noul regulament, nu vor fi promovați fără examen nici 20 la sută din numărul total al elevilor cari frecuentează regulat școala. Dintr-o clasă de 60 elevi de pildă—numărul mijlociu din liceele și gimnaziile noastre—vor rămâne de examinat, în cel mai fericit caz, cel puțin 40 de elevi.

Acești 40 de elevi vor trebui să dea examen la toate obiectele de odată, în fața unei comisiuni compusă din profesorii clasei, în număr de cel puțin 9, fiindcă ori ce clasă are cel puțin 9 obiecte: Religia, l. română, l. franceză., l. latină, l. germană, istoria, geografia, matematica, și științele.

Dar examenul în asemenea condițiuni e și absurd și imposibil.

Absurd, fiindcă nu elevii mijlocii, dar nici cei din fruntea clasei n'ar putea răspunde satisfăcător la atâtea materii de odată, nefiind omenește posibil să te pregătești la cel puțin 9 obiecte numai în câteva zile. Vechiul examen era mult mai rațional în această privință; elevul atunci, pe lângă 6 sau 7 zile de preparație la începutul lui Iunie, mai avea și intervale de câte o zi sau două pentru fiecare obiect, în care timp putea să-și revadă și rezume materia.

Imposibil, fiindcă nu se vor putea alcătui comisiuni pentru fiecare clasă. Un liceu cu divizionare și secțiile lui diferite, care are peste 14 sau 15 clase, va trebui să ție examen cu cel puțin 2 clase pe zi, fiindcă durata tuturor examenelor este de 8 zile, dela 11 la 18 Iunie inclusiv.

Cum va fi posibil unui profesor să asiste simultan la 2 clase? Și de unde să iei profesori ca să formezi mai multe comisiuni complecte? Zic complecte, căci nu e admisibil ca elevii cari au făcut cursul de limba latină cu profesorul X, să fie examinați de profesorul de istorie Y, sau vice versa.

Dar mai e încă ceva.

In fiecare clasă, am spus, vor rămâne să treacă examen cel puțin 40 de elevi. A examina 40 elevi la 9 obiecte, este ca și când ai examina 360 la un singur obiect. Ajungem astfel, dacă comparăm actualul examen cu cel desființat de d. Haret, că într'o zi trebue să se examineze 360 de elevi!

Aceasta nu va fi cu putință decât numai dacă profesorii, prin bună înțelegere, se vor mărgini doar să strige pur și simplu catalogul, fiecare în parte! — *N. Em. Teohari.*

POLITICA

MINISTERUL MAIORESCU

Am avut norocul să privesc la constituirea ministerului Maiorescu, din depărtare. Operile mari, ca şi oamenii mari, sunt totdeauna bine să fie văzute din depărtare.

Aşà dar iată pe d. Titu Maiorescu prim-ministru. Nu ştiu dacă la aducerea sa la guvern, au jucat un rol decisiv abilitatea şi intriga politicianilor; dacă a fost o „aranjare cu termen", cum se obişnueşte uneori în cercurile conducătoare ale popoarelor cari au mai mult de 50% analfabeţi... Dar nici nu vreau să ştiu. Sunt departe, şi de unde sunt îmi place să privesc până şi politica românească în perspectiva colosalului *San Pietro*.

D-l Titu Maiorescu prim-ministru! Prin urmare este cu putinţă să ajungă prim consilier al M. S. Regelui Carol I şi un bărbat care nu se trage din împăraţii Bizanţului; care nu este boer de viţă din Fanar; şi care nici nu se poate lăudà cel puţin că a fundat România! Şi încă prim-ministru susţinut de un partid boeresc! A murit oare bizantinismul la noi?

Un om din popor, care fără să moştenească nume şi avere, s'a impus prin munca sa; care deşi chemat adeseori la situaţiuni înalte, n'a neglijat să-şi facă datoriile legate de profesiunea sa, ci a continuat ca profesor să deschidă atâtea suflete la cultura occidentală,—acesta este d. Titu Maiorescu. Când un asemenea om ajunge prim-ministru în Ţara-Românească (adică în Ţara în care munca este considerată mai mult ca o necinste, iar profesiunea ca o nevoie în lipsă de altceva „mai bun"), faptul acesta brut chiar, indiferent de cum şi în ce fel s'a petrecut el, însemnează un pas înainte şi de care trebue ţinut seama. Istoria românească, atunci când va fi să însemne progresele democraţiei, fără să fie ţinută să laude ministerul Maiorescu, va scrie totuşi: In 1912, a fost cu putinţă un minister Maiorescu...

Cum va sfârşì ministerul Maiorescu?

In perspectiva depărtată de unde sunt, nu văd decât două drumuri pentru acest minister: drumul spre ridicul, şi drumul spre definitiva constituire a partidului conservator.

Un drum sau altul va fi urmat, după cum va fi tăria caracterului d-lui Titu Maiorescu.

Vom găsì, în omul care s'a ridicat prin munca sa, un caracter mic, încovoiat sub greutatea cinstei pe care i-au făcut-o boerii,—adică un Maiorescu maiestru de ceremonie, aşà cum ni-l descriu detractorii lui, atunci cel urmat va fi drumul spre ridicol. Ministerul Maiorescu va fi cel mai ridicol minister din câte s'au schimbat până acum în Europa constituţională.

Vom găsì, din potrivă, în omul care s'a ridicat prin munca sa, vechia sevă de energie care l'a adus unde este,—adică un Maiorescu pătrunzător de forme goale şi descoperitor de fond, atunci drumul care se va urmà, va fi celălalt. Ministerul Maiorescu va fi aatunci prima mare piatră fundamentală care se aşează pentru consolidarea partidului conservator.

Negreşit, nu este uşor de ales între cele două perspective. Ridicolul este ridicol, când este văzut de departe. De aproape, el este ademenitor şi plăcut. Mai ales bătrânii nu văd, sau n'au interes să vadă ridicolul din viitor, fiindcă ei au o prea mare frică de a perde plăcerile prezentului. Şi d. Maiorescu, din nefericire, este bătrân. A-i cere să se desfacă de prietenii săi pătimaşi; a-i cere să numească parlamentul pe care îl găseşte, fabricat gata de d. Marghiloman, pe numele lui cel adevărat; a-i cere să facă marele gest, apreciat de acei ce vor venì după, şi prin care gest se va redà o viaţă normală partidului conservator,—nu este oare a-i cere prea mult? Poate un om, care a avut până acum numai curajul cărturăresc, să se prefacă dintr'un moment pe altul într'un om politic curagios?

D-l Titu Maiorescu a fost până acum, netăgăduit, un distins cugetător. Acum împrejurările cer ca dânsul să fie şi un erou. I se cere poate prea mult. In orice caz, dacă dânsul va izbutì să fie şi aşà cum cer împrejurările, nu este Român care să nu se bucure. Speţa eroilor este de aşà puţin reprezintată la noi!

Roma, în 7/20 Aprilie **C. Rădulescu-Motru**

CRITICA

FONDUL ŞI FORMA IN LITERATURĂ

— D-l C. Rădulescu-Motru —

In ceeace priveşte fondul în deobştie şi fondul la Eminescu în deosebi, am găsit câtevà consideraţiuni foarte însemnate în conferinţa d-lui C. Rădulescu-Motru: „Ce înseamnă Eminescu pentru cultura românească."

Cultura unui popor, spune d-sa, coprinde cel puţin două elemente: un element naţional, care isvorând din firea poporului, dă culturii întregi o caracterizare proprie; şi un element fără origine bine statornicită, care reprezintă un avut comun între mai multe popoare. Aceste două elemente merg totdeauna împreună. Nu există cultură pe suprafaţa pământului, care să fie constituită numai dintr'unul din aceste elemente. Totdeauna aceste două elemente le găsim împreună şi anume unul condiţionează pe celălalt. Cultura poporului francez, bunioară, pe care admiratorii săi o consideră ca una dintre cele mai bogate în elemente universale, este totuşi, în acelaşi timp, şi una dintre cele mai raţionale. Acelaşi lucru se poate zice şi despre cultura poporului german, şi a poporului en-

glez. Toate popoarele mari, cari au moştenit avutul unor culture anterioare lor şi din a căror avut propriu împrumută acum o omenire întreagă, au culturile cele mai naţionale. Nu este un singur caz în istoria omenirei, în care să găsim o cultură care să nu poarte caracteristica geniului naţional. O cultură absolut internaţională, nu există. Dar tot aşà de puţin există şi o cultură proprietate absolută a unei singure naţiuni.

Şi aceasta, fiindcă gândurile sunt libere să se plimbe pe suprafaţa pământului, precum liberi sunt şi germenii vieţii. Aceste gânduri constituesc elementul comun ai fiecărei culturi. A le opri să se coboare şi între ai tăi, este o imposibilitate tot aşà de mare ca şi aceea de a voi să purifici vântul la graniţele ţării tale, pentru a nu-l lăsà să aducă nici un germene de viaţă străin. Generaţiunea spontană în domeniul culturii, este tot aşà de dubioasă ca şi în domeniul vieţii organice.

„Dar gândurile cari zboară pe deasupra naţiunilor, spune d. Rădulescu-Motru mai departe, nu sunt alimentele cu care se poate satisface foamea sufletească a poporului român. Gândurile acestea trebuesc întrupate în limbă, în obiceiurile şi mentalitatea noastră naţională, pentruca ele să existe pentru noi şi pentru ca ele să dureze şi după noi pentru omenire. Iată dar opera pe care noi Românii suntem chemaţi a o îndeplini: să dăm trup românesc gândurilor isvorîte din fondul etern al omenirei".

Din ce s'a inspirat Eminescu? Din întreaga cultură omenească a timpului său, răspunde d. Rădulescu-Motru. Din filosofia lui Kant şi filosofia budistă; din istoria medievală şi din cea contimporană; din durerile şi aspiraţiunile omenirei întregi. Şi cu toate acestea el rămâne poetul nostru naţional, fiindcă peste tot locul la dânsul constatăm cum se armonizează de bine trupul românesc la gândirea universală.

Trupul acesta românesc, forma adică, condiţionează viabilitatea unei idei în mentalitatea noastră. Forma este pentru idee, ceeace este mediul pentru organism. Iată colo germenele unei vieţi elementare, care caută un loc sub soare. Ii trebue o formă, fără de care n'ar puteà există. Pe aceasta i-o dă mediul.

„Iată dincolo un artist muncit de gândul de a-şi realizà o concepţie poetică. Ii trebue o formă, fără de care concepţia sa n'ar puteà există. Pe aceasta i-o dă cuvântul, culoarea, tonul, piatra, metalul, lemnul; cu un cuvânt: mediul care îl înconjoară. Germenele vieţii se încrustează în mediu pentru a se propagà. Tot astfel şi concepţia artistului. Dar mediul nu este pasiv. Prin forma pe care el o dă organismului biologic, acesta este capabil de diferenţiare şi adaptare, prin forma pe care el o dă concepţiei artistice, aceasta se lămureşte şi se perfecţionează. Insuşirile marmorei şi însuşirile ferului, bunioară, sugerează artistului motive cu totul diferite. Cele dintâi înlesnesc formele graţioase, iar cele din urmă formele mari, grandioase. Sâmburile concepţiei vine din cine ştie ce lectură a artistului, dar stilul şi caracterul operei de artă vin din îndemânarea cu care artistul întrebuinţează materialul."

*

Indemânarea aceasta de a întrebuinţà materialul, nu este altcevà în ultimă analiză, decât darul de a găsì mai mult sau mai puţin uşor, ceeace eu numesc *forma*, care nu este tot una cu *fondul*. Intre formă şi fond netăgăduit că există o strânsă legătură, dar ele nu trebue să se confunde. Când d. Rădulescu-Motru spune că forma este pentru idee, ceeace este mediul pentru organism, d-sa stabileşte numai necesitatea legăturii, a înrâuririi lor reciproce, iar nu identitatea lor. A le confundà în aceiaşi noţiune, este ca şi când ai spune că mediul şi organismul sunt tot una.

Nu cunosc părerea întreagă a d-lui Rădulescu-Motru, din punct de vedere strict literar, de oarece d-sa a privit chestiunea şi a discutat-o mai mult din punct de vedere cultural. Din cele coprinse însă în conferinţa sa, rezultă, după cum am spus, că între formă şi fond există o legătură, că forma şi fondul se influenţează reciproc, şi nimic mai mult. Această influenţă reciprocă este încă o dovadă că fondul şi forma sunt şi trebue să fie două noţiuni diferite. Intre două lucruri identice, între două lucruri ce se confundă, nu poate fi vorba de influenţa unuia asupra celuilalt.

Prin fond, în deobştie, se înţelege idei, sentimente şi observaţiuni morale. Forma, nu este decât technica prin care exprimăm acele idei, sentimente şi observaţiuni, — technică, care cere şi multă muncă, şi talent. Despre forma literară se poate spune ceeace a scris Millais despre pictură: „Cea mai înaltă inteligenţă este inutilă, dacă omul nu poate să redea cu degetele sale ceeace îi văd ochii, şi aceste lucruri văzute trebue să fie, după un fel de distilare mintală, în vârful penelului său. Pictura este până la un oarecare punct un lucru curat technic pe care trebue să-l înveţi după cum trebue să înveţi a coase, a pilì sau a tăià cu ferăstrăul, prin o educaţie specială, o lungă practică şi o mare atenţiune."

Compozitorii muzicali, în foarte multe cazuri, sunt influenţaţi de felul instrumentului şi de agilitatea degetelor. Abilitatea prodigioasă a lui Liszt îi sugerà întorsături şi combinaţiuni de note foarte greu de executat. Compozitorul, aşà dar, nu e conduş numai de reflexiune şi cunoştinţa teoretică a instrumentului său, dar şi de obişnuinţa degetelor sau a organului vocal.

Forma, stilul artistului este fructul muncii lui; ea cere o îndemânare care nu se poate dobândì decât prin un studiu îndelungat. Prin exerciţiu, mâna capătă, aşà zicând, putere inspiratoare, aducând tonuri, combinaţii şi varietăţi de ritmuri neaşteptate.

Limba, atât de naturală omului, ar părea că n'are nevoie să fie învăţată, ca pictura, desenul sau muzica. Fiecare vorbeşte în limba lui maternă cu uşu-

rință și uneori chiar cu elocvență, fără a cunoaște nici istoria, nici gramatica. Elocvența oamenilor simpli însă, nu e decât strigătul spontan al pasiunii, strigăt de o clipă, care impresionează mai mult prin căldura și vibrarea glasului, prin scânteerea privirii, prin expresia feței vorbitorului. Arta de a vorbì și a scrie însă, nu se capătă decât prin studiul formelor limbei, care înzestrează memoria cu imagini verbale. Poetul, ca și pictorul, ca și muzicantul, începe prin a imità. Imitează factura, ritmul, comparația, face proviziuni de asocieri fundamentale până când, după multe și felurite încercări, ajunge a fi stăpân pe formă. După aceasta vine și opera.

„Pun pe masă, spuneà Théophile Gautier, hârtia, cerneala și condeiul... Acolò, scriu serios ca un scriitor public... Nu mă gândesc niciodată la ceeace scriu. Iau condeiul și scriu. Sunt om de litere, trebue să-mi cunosc meseria... și apoi, am o sintaxă foarte în regulă în capul meu. Arunc frazele în aer, ca pe niște pisici, sunt sigur că vor cădeà totdeauna în picioare. E foarte simplu, ajunge să ai o bună sintaxă.“

Până ce Eminescu n'a ajuns să aibă „o bună sintaxă“, o bună technică, n'a putut să redea în grai românesc înțelepciunea budistă, înțelepciune pe care el o înțelesese, desigur, și o prețuise cu mult mai înainte de a o turnà în formă definitivă:

Vremea trece, vremea vine,
Toate's vechi și nouă toate;
Ce e rău și ce e bine,
Tu te'ntreabă și socoate;
Nu sperà și nu ai teamă;
Ce e val, ca valul trece;
De te'ndeamnă, de te cheamă
Tu rămâi la toate rece.

*

Eminescu a purtat multă vreme fondul în mintea lui, l'a purtat înainte de a-i fi găsit forma potrivită. Nouă înșine ni se întâmplă să uităm numele unei persoane, unei plante, unei localități, pe cari le vedem totuși în imaginație destul de deslușit, și numai după câtva timp și oarecare sforțare le regăsim numele. Ele au trăit în mintea noastră fără expresia lor exterioară — în cazul de față cuvântul — fără formă, sau, mai lămurit, fără acea parte care constitue obiectul și scopul principal al artei.

Se poate întâmplà și contrariul: forma se depășească fondul, forma să fie bună sau chiar foarte bună, iar fondul banal, comun, aproape nul. Aceasta, se întâmplă mai adesea cu imitatorii. Pentru a puteà să creezi cevà nou, se cere să ai un grăunte cel puțin de geniu artistic, o urmă măcar de imaginație și sensibilitate deosebită. Dacă ești inteligent, dar îți lipsește acest început de facultate creatoare, atunci imiți, asimilezi și, cu timpul, poți căpătà o mare ușurință de execuțiune.

Așà s'a întâmplat cu Voltaire. Voltaire, spune Faguet, n'are fond. El a imitat poetica secolului al XVII-lea, și a imitat numai învelișul: cele trei unități, deosebirea riguroasă a genurilor, nobleța tonului, elocvența continuă, lucruri cari sunt *efectele* concepției artistice a marelui secol, dar nu această concepție însăși. Ori cum ai cercetà opera lui Voltaire, ajungi la încheerea că „această artă este arta mai puțin fondul“.

Cineva, deci, poate să aibe calități de povestitor, voioșie, vervă, mișcare repede în stil, salturi strălucitoare în dialog, și totuși fondul rămâne din cale afară sărac, nu numai ca pictură de caractere, dar și ca invențiune de incidente și aventuri. Aulard, vorbind despre elocvența parlamentară în timpul Revoluțiunii franceze, admiră facilitatea lui Vergniaud. „Execuțiunea însă, spune el, prețuește mai mult decât materia, este mai multă artă inspirată în înveliș decât în corpul însuși al discursului“.

La noi, Delavrancea, care este nu numai un mare artist al condeiului dar și un mare artist al cuvântului, e în stare, cred, până și în cele mai aride și banale chestiuni, cum ar fi iluminatul unei străzi, alinierea ei, apa, curățitul, o expropiere e în stare zic, să găsească fraze armonioase, a căror vibrare să învăluie și să împodobească subiectul, prelungind în memoria noastră impresiunea sub undele lor sunătoare.

Cuvântul deci, poate fi spontan, poate să meargă înaintea ideii, aducându-i o îmbogățire și chiar o direcție nouă. D-l Rădulescu-Motru spune că însușirile marmorei și însușirile fierului sugerează artistului motive cu totul diferite, cele dintâiu înlesnind formele grațioase iar cele din urmă formele mari, grandioase. Dar același lucru îl face și rima, ritmul, versul, sunetul vorbei, cari toate la un loc, în literatură, constituesc ceeace se numește „formă“. Stilul nu este numai o putere expresivă, dar și o putere inspiratoare, sugestivă, care înrâurește fondul. Înrâurirea aceșta ne-a servit ca punct de plecare în articolul de față, pentru a arătà că noțiunea de fond și formă în literatură, nu sunt identice.

Firește că în astfel de chestiuni nu se poate aduce o dovadă definitivă, ca în știință; dovada rește mai mult în nuanțe, în puncte de vedere, în caracterizări subtile, ceeace și face de altminteri farmecul literaturii, independent dacă se trag sau nu foloase practice din discuțiune.

Impotriva tezei că forma și fondul sunt tot una, tezà în favoarea căreia d. Ibrăileanu aduce cele mai numeroase observațiuni, mai sunt încă multe de zis. Cum și ce anume, aceasta se va vedeà într'un viitor articol, care va servì ca încheere la cele publicate până acì.

N. Em. Teohari

BIBLIOGRAFII:

Alfred Mosoiu: „O toamnă“, poem liric în versuri, Paris, „A la belle édition“, 71, rue des Saints-Pères, 2 frs.

In Bibl. „Luceafărul“: L. Tolstoi: „Sufletul și Moartea,“ „Înțelepciunea copiilor“ (opere postume) tr. de B. Nemțeanu. Buc. 20 bani.

Generalul Alex. M. Fălcoianu: „Amintiri din războiul dela 1877“, Buc. tip. Sfetea, 1912.

ROMANUL MODERN

(Fragment)

„Poezia are trei vârste şi fiecare corespunde unei epoci deosebite a societăţei: oda, epopea, drama. Timpurile primitive sunt lirice, cele antice sunt epice, cele moderne sunt dramatice. Oda cântă veşnicia, epopea solemnizează istoria, drama zugrăveşte viaţa. Caracterul poeziei dintâi e naivitatea, a celei de-a doua e simplicitatea, al celei de-a treia adevărul.

„Oda trăeşte din ideal, epopeia din grandios, drama din real".

Ştiţi acum despre ce-i vorba: aceasta e clasificaţia făcută de Victor Hugo. Şi dacă e justă, îmi pare că alături de cele trei genuri de literatură am mai puteà adăugà încă un nou gen: *romanul.*

Acesta e un gen cu totul deosebit de celelalte trei, atât ca formă cât şi ca fond. De primele două e atât de departe, încât, e de prisos s'o mai dovedesc. Cât despre deosebirea dintre drama lui Victor Hugo şi romanul cum îl înţelegem azi, asta e ceva mai puţin vădit. Şi aci nu vorbesc de deosebirea de formă ci de fond.

Drama *Shakespeareană* n'are *de loc* fondul pe care îl găsim în romanul modern. In adevăr: cea dintâi are caracteristica de a sculptà ca într'o marmoră de nestricat nişte figuri cari sunt *esenţa* sufletelor, de care se interesează autorul. Aceste tipuri, precum şi pasiunile, sentimentele puternice de care sunt călăuziţi eroii dramei lui Shakespeare, constitue partea nemuritoare din sufletele omeneşti. Ori cum s'ar schimbà societăţile, chiar când nu vor mai existà prilejurile cari să dea naştere unor *asemenea* tipuri şi caractere, totuş ele vor fiinţà sub altă formă, se vor adaptà mediului, vor trăì cu alte cuvinte, căci sunt veşnice.

Să mă explic acum. Zgârcitul a fost reprezentat atât de Shakespeare cât şi de Mollière. Şi pentru ca tipul acesta să aibă mai multă tărie, ei l'au exagerat, i-au dat nişte proporţii cari ar fi imposibil de găsit în realitate. Tocmai de aceea tipurile acestea au un cadru larg, în care poate să intre acelaş caracter sub orice altă formă asemănătoare s'ar înfăţişà.

S'ar puteà compară creaţiunea dramei shakespeariene cu o statuie; aceasta se face totdeauna mai mare decât a fost acela pe care-l reprezintă, pentru ca chipul acestuia să fie văzut cel puţin cât a fost în realitate.

Se poate ca această dramă, aceste tipuri shakespearene, să nu fie înţelese de oamenii unei vremi, însă totdeauna, chiar dintre aceştia se vor găsì unii cari să le ghicească menirea, să le regăsească în cutare individ sau specie.

Faptul acesta, că Shakespeare a creiat tipuri veşnice, arată că el s'a înălţat deasupra veacului său, ba chiar deasupra veacurilor, a înţeles perfect omul, l'a analizat, a scos dintr'însul ce-i principal şi ni l'a redat mai vizibil. Iar forma pe care a dat-o creaţiunii sale, a fost înrâurită de vremea şi de împrejurările în cari a trăit.

Să nu se creadă însă că drama shakespeariană e numai aceea a lui Shakespeare. Nici Victor Hugo n'a înţeles-o altfel.

Dar *Romanul* modern acelaş scop să aibă?

Nu. Romanul nostru ne vorbeşte de omul de-acum, ne cântă simţirile şi pasiunile omului modern. El urmăreşte toate celulele nervoase ale organismului nostru social, ascultă şi redă toate şoaptele ascunse, înregistrează toate strigătele, dela cele mai slabe până la sgomotul acela vag, rezultat al vieţei noastre intense, până la strigătele puternice ce se aud în lupta straşnică,—acea luptă care pe unii îi doboară, iar pe alţii îi ridică. Romanul ne face să simţim lacrimile cari încălzesc obrajii atâtor oameni, să suferim împreună cu toate sufletele rănite, să tremurăm împreună cu bolnavii veacului, să ghicim golul şi disperarea inimilor; gândurile noastre tainice, mişcările noastre nevăzute şi poate chiar nepricepute de noi, sunt redate în romanul modern.

Romanul, care, cum se vede, ţine tot atâta de ştiinţă cât şi de literatură, se deosibeşte mult de drama shakespeariană. Şi aceasta din urmă şi romanul, descriu realul; dar drama ne vorbeà de aceà parte din real care rămâne *veşnic* în picioare, pe când romanul ne face cunoscut mecanismul maşinei *noastre* sociale, vorbeşte adică de ceeace numai societatea noastră poate simţì.

Un roman modern, contimporan cu noi mai bine zis, nu s'ar fi înţeles în vechime, precum, probabil nu se va pricepe nici în viitor aşà cum îl înţelegem noi azi.

Va să zică, romanul e ceva trecător? In mare parte da. Poate să fie romane, cari să cuprindă şi ele acel ceva veşnic existent; cele mai multe însă, nu sunt astfel. Caracterul romanului e descrierea amănunţită a vieţei *noastre.* Când e altfel, atunci ţine prin fond de „drama shakespeariană".

Cele mai multe din dramele contimporane se pot clasificà în roman, cu care se aseamănă prin fond, mult mai mult decât cu drama dinainte. Ele sunt mai reale decât aceasta, întru cât ne reprezintă pe *noi înşine.* Tocmai de aceea ele ne miscă mai mult.

Cu toate că romanul modern ne vorbeşte numai de omul de acum, de omul complicat, care n'are poate pereche în diferitele societăţi ce-au existat, totuş să nu se creadă că acest gen nu va lăsà urme adânci în literatura universală a tuturor epocelor. Va lăsà şi încă foarte importante, tocmai prin deosebirea lui fundamentală de celelalte feluri de literatură. Căci numai cetind romanele cari au plăcut mai mult omului cult din societatea de azi, cei din viitor vor puteà să reconstituiască oarecum alcătuirea actuală,—alcătuire extrem de neasemănătoare cu cele preexistente.

Neagoe Răsură

ŞTIINŢE

PSIHOLOGIA BEŢIEI

N'importe où ! N'importe où !
Pourvu que ce soit hors de ce monde!

Charles Baudelaire

Beţia este starea fizică şi psihică a individului, care a ingerat alcoolul sub orice formă ar fi el: vin, bere, rachiu, absint, ţuică, cognac, etc. Tot beţia este şi starea care urmează întrebuinţării opiului, haşişului, eterului, morfinei.

In studiul de faţă, ne propunem a cercetà fenomenele fiziologice şi psihologice datorite alcoolului sub diferitele sale derivate, pentrucă e mai des întrebuinţat ,fiind mai la îndemâna fiecăruia; pe când substanţele toxice din a doua grupă, adică morfina, haşişul, eterul, opiul, etc. sunt rar întrebuinţate; cazuri de intoxicare voită cu aceste substanţe, au medicii psihiatrii doar din când în când în clientela lor.

In ultimii timpi s'a dat mare atenţiune studiului substanţelor toxice asupra sistemului nervos. Medicul, în primul rând, are în clientela sa foarte deseori astfel de pacienţi. Psihiatrul, alienistul are de multe ori de lucru cu nevrose, psihose, manii acute, cronice şi cu teribila paralizie generală, boală iremediabilă de regulă, mai toate manifestaţiuni datorite intoxicaţiunii alcoolice. Magistratul are adesea, în faţa sa pe banca acuzaţilor, pe un delicvent alcoolic inveterat; din cabinetul magistratului acesta e dus în acela al psihiatrului, pentru ca la urmă, în marea majoritate a cazurilor, să i se pună cea mai umilitoare şi degradătoare etichetă: iresponsabil.

S'ar puteà deci studia beţia din diferite puncte de vedere: psihiatric, juridic, sociologic, etc. Nu ne propunem aci decât să studiem starea psiho-fiziologică a individului, care înghite o cantitate oarecare de alcool o singură dată, sau îşi intoxică organismul zi cu zi, ani dearândul.

Alcoolul este consumat nu numai de omul mediocru, obscur, incult, dar şi de acei cari lasă urme în trecerea lor prin vieaţă, de acei cari au înfăptuit comori de frumuseţe în literatură, poezie, muzică etc. Mulţi dintre dânşii, dacă i-am urmărì cu deamănuntul în intimitatea vieţii lor de toate zilele, am vedeà, că n'au fost tocmai sgârciţi la capitolul produselor alcoolice. Multe din operile lor neperitoare au fost concepute şi scrise sub ameţeala vinului, berii, absintului băut pahar după pahar.

Se ştie că *Maupassant* a abuzat mult de excitanţii artificiali ai gândirii. Doctorul *de Fleury*[1]) discutând cu Maupassant, înaintea plecării acestuia spre Cannes, de unde mai târziu s'a întors într'o stare de plâns, despre psihologia romanului său *Pierre et Jean*, despre minunata luciditate în zugrăvirea geloziei, acesta i-a răspuns: „Cartea aceasta, pe care d-ta o găseşti cuminte şi care cred şi eu că dă nota justă, am scris-o rând cu rând îmbătându-mă cu eter; am găsit în această drogue o luciditate superioară, dar care mi-a făcut şi mult rău".

Ed. Poë, Hofmann, Paul Verlaine, Ch. Baudelaire, Alfred de Musset, şi-au petrecut o bună parte din zi şi chiar din aceia ce *Marie de Manaceine* numeşte o treime din vieaţa noastră", adică somnul, sub înrâurirea băuturii.

Ar fi foarte greu, chiar imposibil, ca cineva să poată studia în mod foarte minuţios la fiecare dintre scriitorii de mai sus, care parte din frumuseţea, bogăţia de imagini, luciditatea analizei profunde, sublimul ideilor din scrierile lor, se datoreşte beţiei; care talentului înnăscut şi cultivat şi care parte nevrosei, căci mai toţi au avut ereditatea directă sau colaterală foarte încărcată.

Bunicul lui Ed. Poë, fusese alcoolic. Se distinsese în războiul pentru independenţă şi îşi luase pomposul titlu de: „General Poë" din simplu căruţaş, ce erà. Fiul său adică tatăl lui Edgar, a fost tuberculos şi a avut trei copii: William, cel mai mare, nebun şi beţiv, moare de tânăr; Edgar erà al doilea, sora lor Rosalia erà aproape idioată şi a murit într'un ospiciu.

Pe Paul Verlaine, iată cum îl descrie Max Nordau: „Vedem un degenerat înfiorător, cu craniul asimetric, cu faţă mongoloidă, un vagabond impulsiv şi un beţiv care a fost condamnat la puşcărie pentru o retăcire erotică, un visător emotiv, un mistic cu reprezentaţiuni de Dumnezei şi Sfinţi. In azilele de nebuni sunt mulţi bolnavi a căror manifestaţiuni morbide nu sunt nici aşà de adânci, nici aşà de incurabile ca ale acestui „circular" iresponsabil care spre nenorocirea lui e lăsat să umble liber, şi pe care, pentru greşelile sale de epileptic, numai nişte judecători ignoranţi au putut să-l condamne."

Ch. Baudelaire, a murit de paralizie generală. Părinţii săi au fost după propriile sale spuse: „idioţi sau nebuni, şi au murit toţi victime ale unei nebunii teribile". El însuşi abuzà de opiu, tutun şi vin.

Alfred de Musset aparţinea generaţiunii care a avut de îndurat urmările materiale şi morale ale formidabilei sguduiri produse de Revoluţie şi Imperiu.

„In timpul războaielor Imperiului, scrie el însuşi, pe când bărbaţii şi fraţii erau în Germania, mamele neliniştite năşteau o generaţie agitată, palidă, nervoasă."

Vom vedeà că sub influenţa băuturilor alcoolice, atenţiunea şi voinţa slăbesc încet, încet până aproape dispar. Aceste două facultăţi în produsele imaginative nu sunt în mod riguros indispensabile, ca în cele raţionale. De aceea abusul de alcolice îl întâlnim mai des la romancier, sau la un poet, decât la un filosof, la un matematician sau la alt om de ştiinţă.

*

1) Maurice de Fleury: *Introduction à la Médecine de l'esprit* pag. 139.—Felix Alcan, 1887.

1) J. Grasset: *Demi fous et demi responsables*, 1908. Alcan.
2) Paul de Musset: *Biographie.*

Raportul dintre superioritatea intelectuală şi psihonervosă, e o chestiune foarte mult discutată şi controversată. Mulţi savanţi s'au ocupat de acest capitol palpitant şi esenţial, dar au fost în imposibilitate de a da un răspuns satisfăcător şi unanim. Îmi permit a reproduce după documentata lucrare a savantului profesor *Grasset* dela Montpellier: *Demi fous et demi responsables,* un rezumat şi un mic istoric al chestiunei.

Asupra unui punct credem că acordul e perfect: *adesea superiorii intelectuali au metehne psihice.* Cei mai distinşi dintre oamenii care au studiat această chestiune, au voit să conchidă că *superioritatea intelectuală este o consecinţă, un efect, un simptom al nevrosei* şi au ajuns a identifică în esenţa lor geniul cu nebunia.

Diderot (citat de Lombroso) scrie: Ah! cât de aproape se ating geniul şi nebunia! Acei, pe cari Cerul i-a însemnat în bine sau în rău, sunt supuşi mai mult sau mai puţin acestor simptome, ei le-au mai mult sau mai puţin des, mai mult sau mai puţin violente. Sunt închişi şi puşi în lanţuri, sau li se ridică statui.

Moreau de Tours a formulat cel dintâiu ştiinţificeşte această doctrină faimoasă. El proclamă natura morbidă a geniului.

Lombroso a mers şi mai departe şi nu numai că a susţinut că geniul e o nevrosă, dar spune că e o nevrosă particulară, e *epilepsia.* „Creaţiunea genială e o formă de psihoză degenerativă, aparţinând familiei epilepsiilor". Şi astfel, după cum scrie Regnard, s'au băgat în acelaşi sac nebunii, criminalii şi oamenii mari.

Teoria lui Lombroso a fost energic combătută şi astăzi nu mai poate fi susţinută ştiinţificeşte; coincidenţa epilepsiei şi a geniului nu este frecventă. Lombroso răspunde însă că geniul este o manifestaţiune neconvulsivă a epilepsiei.

Teoria lui Moreau de Tours iarăşi nu se poate susţine. Superioritatea intelectuală nu este o urmare, un simptom al nevrosei; mulţi pot avea, de pildă, nevrosa lui Pascal, fără a-i avea geniul, după cum unii pot avea nasul lui Cyrano fără a-i avea spiritul, sau a fi ciupiţi de vărsat ca Mirabeau şi Danton, fără a avea elocuenţa lor.

O altă teorie e aceia a lui *Réveillé Parise,* care leagă şi ea superioritatea intelectuală de nevrosă, dar în sens invers: *nevrosa ar fi consecinţa superiorităţii.*

Şi într'adevăr, surmenagiul intelectual, vieaţa intensă, dorinţa de a cunoaşte prin sine însuşi toate sensaţiunile..., tocesc de sigur sistemul nervos al oamenilor superiori şi pot în multe cazuri, să ajute în mod puternic la desvoltarea nevrosei.

Dar nevrosele desvoltate din vârsta fragedă sau chiar din copilărie, beteşugurile nervoase ereditare, observate la omul superior ca şi la ascendenţii, descendenţii sau colateralii săi, nu se pot explică în acest chip. Nu trebue deci proclamată ca lege generală filiaţiunea, care ar face să derive nevrosa din superioritatea intelectuală.

Atunci unde este adevărul?

In mod ştiinţific un singur lucru e demonstrat: *coexistenţa frequentă la aceiaşi indivizi a superiorităţii intelectuale şi a nevrosei.* Centrii psihici sunt multipli şi complexi; ei nu formează la nimeni un tot omogen ale cărui părţi sunt toate desvoltate în mod uniform. Se înţelege deci, că la aceiaşi persoană oarecari centrii se desvoltă cu o exagerare superbă, pe când altele sufer şi se îmbolnăvesc. Un exemplu curios de desvoltare inegală a centrilor psihici, îl găsim la calculatori ca Inaudi şi Diamanti.

Asta înseamnă că dacă un om este deodată şi nevrozat şi superior, este nevrozat printr'o zonă a sistemului său nervos şi superior prin alta.

Când Pasteur a descoperit tratamentul turbării, avusese mai înainte o paralizie printr'o leziune cerebrală. Evident, neuroanele cu cari a făcut descoperirea, nu erau aceleaşi pe cari le lovise atacul de paralizie. Omul superior dacă e şi bolnav, nu e bolnav de superioritatea sa, dar de o nevroză coexistentă. Şi această nevrosă e permis şi recomandat de a o tratà, de a o combate şi dacă se poate de a o vindecà. Tăind ramura bolnavă, se va da mai multă vigoare ramurilor sănătoase.

L. Bourdeau scrie: „echilibrul facultăţilor nu ajunge cele mai adese ori decât la o fericită mediocritate. Tendinţele geniale deprimă oarecari facultăţi şi exaltă altele. In geniu se află o parte de nevroză, care îi dă forţa sa de impulsiune, sau mai bine (adaugă Grasset) limita.

Pentru *Cullere*[1]) „un grăunte de nebunie face la anumite spirite cât cele mai bune părţi ale noblеţei şi, putem spune fără nici un ocol, că în ziua când nu vom mai avea de aceşti pe jumătate nebuni, lumea civilizată va pierì, nu dintr'un exces de înţelepciune ci dintr'un exces de mediocritate".

Ossip Lourié[2]) studiind pe Tolstoi, pe care-l clasează printre semii-nebunii numiţi originali, conchide că se poate aplicà aforismul englez: *They are certainly cracked; but the crack let in light.* (Au desigur o spărtură, dar spărtura lasă să intre lumină).

*

E foarte instructiv şi interesant pentru cunoaşterea fenomenelor vieţii normale şi patologice, studiul turburărilor produse asupra diferitelor funcţiuni organice de către diferitele otrăvuri. Acest termen, *otravă,* s'ar părea că se atribue numai acelor substanţe, cari produc desordini grave şi cu rezultat imediat. Nu e tocmai aşà, căci multe substanţe medicamentoase toxice în anumite doze, sunt factori terapeutici de mare valoare, şi numai în doze mai mari devin vătămătoare şi chiar mortale. Am puteà cità un număr infinit de astfel de substanţe. Stricnina, o substanţă extraordi-

1) Cullerre: *Les frontières de la Folie.* 1888.
2) Ossip Lourié: *La psychologie des romanciers russes du XIX-e siècle.* Bibliothèque de Philosophie Cont. 1900. Alcan

nar de otrăvitoare, în doză minimală însă ea e un excelent medicament tonic al sistemului nervos.

Tot așà alcoolul, în doze mici ingerat, e un stimulent admirabil al digestiunei și un tonic general; în doză mare însă produce desordini grave, cari pot duce la moarte. *Ch. Richet* [1]) îl pune cu drept cuvânt între *otrăvurile inteligenții;* ele nu au acțiune numai asupra inteligenții, ci influențează și celelalte organe și funcțiuni; însă în mod primitiv și evident se resimte sistemul nervos, iar în mod secundar și mai târziu sunt atinse celelalte organe. Rămâne deci stabilit, că nu au o acțiune esclusivă, ci predominantă asupra inteligenții. (Ch. Richet). Pe când stomacul, ficatul, sistemul circulator, etc., abià încep să fie turburate în funcțiunea și starea lor organică, creerul de mult și-a manifestat efectele datorite alcoolului.

Nu e nici o mirare că otrăvurile inteligenții, după ce au alterat funcțiunile intelectuale, își îndreaptă acțiunea lor și asupra altor funcțiuni. Sistemul nervos central, care este organul atins de otravă, presidă aproape la toate funcțiunile vitale și pe lângă că e sediul inteligenții, voinții, sensibilității, mai regulează mișcările mușculare, funcțiunile inimei, ale tubului digestiv, ale glandelor secretării etc.

Dar chiar printre substanțele toxice asupra sistemului nervos central, unele au acțiune asupra cutărei funcțiuni mai mult ca asupra alteia, până când în ultima etapă toate funcțiunile acestea ale sistemului nervos sunt profund alterate.

Care e mecanismul intim al acestei acțiuni a alcoolului asupra creerului? Până astăzi știința nu și-a putut spune ultimul cuvânt în acestă chestiune. Urmărind alcoolul din momentul ingerării, din gură vedem că trece în faringe, esofag, stomac și intestine; la nivelul mucoasei intestinale se face absorbția sa prin capilare în sânge. De acì, cu torentul circulator e dus până la creer, asupra căruia își exercită acțiunea sa. Ce se petrece în creer? Sunt două ipoteze, care ne pot explicà mecanizmul intoxicării.

Ori avem deaface cu o combinație chimică a alcoolului cu substanța nervoasă, cu celula; o pătrundere adică a toxicului în celulă, după care are loc o combinațiune chimică; ori, după o a doua ipoteză, am aveà numai o acțiune mecanică în circulația celebrală, o activare a circulațiunii, o congestie a vaselor creerului, și nu o combinațiune.

Probabil, că prima ipoteză e mai aproape de realitate, adică avem o combinațiune chimică trecătoare, *reversibilă,* cum i se zice, a alcoolului, cu substanța cenușie a creerului.

* * *

In toate timpurile și în toate locurile omul a avut și are motive să fie nemulțumit de dânsul și de soarta sa. Faptul e banal de tot. Dela omul cel mai sărac până la cel mai bogat, dela cel mai de jos muncitor până la cel mai înalt demnitar, dela cel mult incult până la cei cari au atins culmi înalte în gândire, poezie, știință, nu este om care în fundul sufletului său să nu aibă o amărăciune, o părere de rău, o durere. Unii le mărturisesc, alții le ascund cu grije în cele mai adânci și ascunse cute ale sufletului. Ceeace e și mai trist, e convingerea grozavă, la care ajungem după o îndelungată, minuțioasă și dureroasă cercetare, că nimic nu se mai poate schimbà, că de astăzi înainte numai acì vom rămâne și numai așà vom face.

Unii, mai slabi, renunță la lupta aceasta dinainte perdută: dezertează, se sinucid. Alții mai puțin lași, o lașitate relativă, mai împăciuitori, își caută o alinare, un anestezic, și acela e alcoolul.

J'ai demandé souvent à des vins capiteux
D'endormir pour un jour la terreur qui me mine.
Charles Baudelaire

Literații fac de multe ori apel la această fermecată băutură spre a prinde puteri noi de imaginație și bogăție de idei.

Când stăm în tihnă la masa noastră de lucru și citim o carte a unui romancier, poet, nuvelist, ni se pare cel mai ușor lucru a scrie. Ne închipuim pe scriitorul sau pe poetul nostru cu un teanc gros de foi albe înainte și cu condeiul în mână scriind. Foi după foi se acoper de scrisul grăbit al omului nostru și ideile se așternpe hârtie frumos, în ordine, unele după altele, ca o lecție învățată pe dinafară, sau cum am scrie sub dictarea cuivà. Ideile se deapănă ca ața de pe un mosor. Și încet, încet se îngroașe teancul de foi scrise spre bucuria autorului și a editorului...

Cine ar crede așa, se înșală. Foarte puțini au fost romancierii, poeții fericiți, cari au putut scrie așà. Cei mai mulți au stat ore întregi cu hârtia albă înainte, fără a puteà măcar începe, alții scriu trei rânduri, le șterg, încep din nou, șterg de trei ori un cuvânt, pe care-l înlocuesc cu altul, care are aceiași soartă și așà mai departe. Dintre scriitorii străini *Balzac* și *Al. Dumas père* au putut scri de dimineața până seara. Eminescu are manuscrise aproape neciteție din cauza ștersăturilor, corecturilor. Fraze întregi șterse, scrise din nou, iar șterse. Rime îndelung căutate, alese și apoi îndreptate.

Meseria aceasta, cum se vede, nu e tocmai ușoară. Și nu puțini au fost scriitorii și poeții, cari aŭ recurs la alcool, spre a-și puteà înfăptuì și desăvârși opera a o înfățișà într'un mod mai neobișnuit, mai strălucitor. Am citat mai sus pe *Hoffmann, Edgar Poë, Charles Baudelaire, Alfred de Musset, Paul Verlaine, Guy de Maupassant,* etc.

Scriitorii trebue ca în imaginația, în sufletul lor, să aibă în mod plastic, concret, aceea ce vor să ne descrie. Pentru a descrie și caracterizà bine personagiile din povestirile lor, pentru a descrie un peisagiu în așà chip ca să-l vedem și noi aevea, autorul trebue să aibă halucinațiuni visuale, *să vadă* înaintea sa acele personagii imaginare. Aceste *halucinațiuni voite,* nu se pot obține așà de ușor; trebue o concentrare extraordinar de puternică și continuă a atențiunei

1) Ch. Richet: *L'homme et l'intelligence.* Alcan.

şi a voinţei. Şi aceste sforţări sunt urmate foarte curând de epuizare.

Sunt scriitori, cum a fost *Auguste Comte*, cari scriu o lună, două, apoi trece un an aproape, fără să mai producă ceva. Aceştia sunt aşà zişii *periodici*. Accesele de activitate alternând cu cele de neactivitate, au fost comparate cu accesele periodice de epilepsie. Suntem deci pe un teren neutru, învecinat de o parte cu ceia ce numim normal şi de altă parte cu patologia. Nu e mirare deci, că un scriitor, presimţind că i se apropie perioada de activitate, şi-a ras părul, barba, mustăţile, sprâncenile, ca să nu poată eşi din casă, trei, patru luni şi astfel să-şi poată prelungi perioada de activitate. Dar aceste accese sunt condiţionate de altcevà şi nu pot fi prelungite sau scurtate prin intervenţiunea voinţei, fiindcă sunt manifestaţiuni ale unui psihism morbid.

Mulţi romancieri au gustat neajunsurile şi amărăciunile meşteşugului lor; cetind biografiile amănunţite ale vieţii lor intime, vom aflà că cutare stà închis de dimineaţa până seara cu storurile lăsate şi cu lampa aprinsă. Numai în aşà împrejurări puteà să scrie. Ceeace pentru o plantă este temperatura, mediul, terenul propice în care să poată germinà şi să se desvolte, tot aşà pentru scriitor erà mediu prielnic, camera luminată de lampă în timpul zilei, când afară soarele ardea.

E adevărat ,că privind lucrul din alt punct de vedere, am ajunge la concluzia că scriitorul nostru aparţine unui capitol din psihiatrie, care studiază nevrosele şi degenerările. Nu oricine îşi poate populà imaginaţiunea cu halucinaţii în chip ofensiv. Descriind un trandafir, nu oricine îi va simţì şi mirosul. Nu oricine va aveà asociaţiunea halucinaţiunei visuale cu cea olfactivă. E deci chestiune şi de teren.

Aşà dar, lumile imaginare create de scriitori, costă scump pe creatorii lor. (Arvède Barine [1]) poate, pentru că chiar ei trebue să le creadă cel puţin pe jumătate, când le descriu, pentru a găsì astfel accentele de sinceritate şi de convingere care să seducă pe cititori; şi aceasta nu se poate realizà decât visând treaz.

Când *Flaubert* descria otrăvirea Doamnei Bovary, simţià gustul arsenicului pe limbă şi erà aproape intoxicat, gata să aibe vărsături.

Fortin [2]), medicul lui Flaubert, scrie că acesta, pentru a puteà creea, „treceà într'o a doua stare, (état second) exteriorizându-se". Trebue să mai adăugăm după *Binet Sangle*, că Flaubert a fost epileptic. *Felix Régnault* crede că ar fi fost isteric. *René Dumesnil* înclină spre histero-neurastenie. *Maxim du Camp* [3]), în *Souvenirs littéraires*, descrie foarte amănunţit accesele de epilepsie ale lui Flaubert, „morbus sacer", boala cea sfântă sau, cum o numea printr'o grosolană comparaţie Paracels: Cutremurul de pământ al omului. După cum vedem Flaubert a avut un dosar patologic cam voluminos.

Scriitorul fantastic apoi, trebue să fie el însuşi un visionar, cum au fost Hoffmann şi Poë. Halucinaţiunile însă nu se pot chemà la sine, prin mijloace inofensive. Hoffmann şi ceilalţi au recurs la otrăvurile inteligenţii, pentru a vedeà ceeace nu văd oamenii normali. Excitanţii nu le lipseau. N'aveau decât l'embaras du choix şi după otrava, pe care o preferau, opera lor literară aveà o pecetie particulară. Fantasticul inspirat de vin nu erà la fel cu cel inspirat de opiu, etc.

Trebue să facem o deosebire între persoanele cari consumă băuturi alcoolice, deosebire care îşi are importanţa sa. Sunt indivizi cărora le place să bea, simt o nevoie neînfrânată de a beà şi împlinirea acestei trebuinţe e urmată de satisfacţie. Sunt însă alţii, cari au oroare de alcool, îşi amintesc cu groază de stările anterioare de beţie, fac apel la toată puterea lor frenatorie ca să se abţie şi o duc aşà cu abstinenţă câtvà timp. Intr'o bună zi însă, ei calcă în picioare hotărîrile lor cele mai ferme şi se îmbată din nou. Aceştia sunt *dipsomanii*. Ed. Poë a fost un dipsoman.

Inainte de a trece mai departe îşi are acì locul întrebarea, dacă animalelor le plac alcoolul şi dacă se cunosc cazuri de beţie la animale.

Omul e aproape singurul animal căruia îi place alcoolul. Se citează câtevà rare cazuri, de câini şi de maimuţe, cari au băut amestecuri de apă şi de alcool şi au simţit oarecare plăcere. Dar ne lipsesc documente experimentale de control.

Din toate fiinţele cari populează planeta noastră, aşà dar numai omul întrebuinţează alcoolul, pentrucă numai el simte nevoia uitării sau a escitaţiunei intelectuale, şi alcoolul i le acordă cu destulă dărnicie, odată cu fericirea de o clipită...

N. Einschlag.

1) Arvède Barine: *Poètes et Névrosés*. Paris, Hachette.

2) Fortin: *Le subconscient chez Flaubert*, Chr. médicale, 1901, p. 28.

3) Cit. de *Grasset*.

BIBLIOGRAFII.

Comediile lui Plaut traduceri din latineşte de *Titu Dinu* şi *Pompiliu Păltănea* în Editura *„Societăţei Studenţilor în litere" Lei 1.75.* De vânzare şi la Ad-ţia revistei noastre.

Const. Stoika-Delazilişte: *Un profil feminin (Carmen-Sylva)*, Piteşti, 1 leu.

Marin Theodorian Carada, «Revizuirea Constituţiei», Bucureşti.

Ion Rădoi, «Ce este şi ce trebue să fie cu societatea comunală a Tramvaelor din Bucureşti. Bucureşti 1911.»

In biblioteca «Lumen»: H. Heine: «Sarcasm şi melancolie. M. Maeterlinck: Steaua; Imm. Kant: «Filosofia creştinismului. 15 bani ex.

LITERATURA

DIN POEMELE IN PROZĂ ALE LUI CHARLES BAUDELAIRE[1])

Odaia fermecată

O odaie în care totul te îndeamnă la reverie, o odaie într'adevăr *spirituală,* în care atmosfera caldă şi îmbietoare e uşor nuanţată în roz şi albastru.

Mobilele au forme prelungi şi par obosite. Ai crede că visează, că sunt însufleţite de o viaţă somnambulică, asemenea vegetalelor şi mineralelor. Stofele vorbesc o limbă discretă, ca şi florile, ca şi cerul, ca şi soarele asfinţind.

Pe ziduri nu-i nici o grozăvenie artistică. Faţă cu adevăratul vis, faţă cu impresia neanalizată, arta definită, arta pozitivă e o injurie. Aici, totul e în armonie: lumina e tocmai atât cât trebue şi întunericul desfătător.

O subtilă adiere a parfumului celui mai ales—amestecat cu o foarte uşoară umezeală—pluteşte în această atmosferă, în care spiritul dormitând e legănat de senzaţii de seră caldă.

In faţa ferestrelor şi în jurul patului, muselina curge în valuri bogate; se revarsă în cascade de spumă. Pe acest pat doarme Idolul, regina viselor. Dar prin ce întâmplare se află aici? Cine a adus-o? Ce putere magică a aşezat-o pe acest tron al reveriei şi al voluptăţei? Dar la urma urmei ce-mi pasă cine a adus-o? când văd bine că ea e, când o recunosc.

Iată aceşti ochi a căror flacără străbate amurgul. Luminele lor atrag, subjugă, ucid privirea nesocotitului care le-ar contempla. De câte ori n'am urmărit, de câte ori n'am privit aceste stele negre care aţâţă curiozitatea şi admiraţia!

Cărui demon binevoitor trebue să-i mulţumesc că sunt înconjurat de atâta mister, de atâta tăcere şi parfumuri? O cerească fericire! ceeace noi numim de obicei viaţă, chiar în clipele ei cele mai rare, n'are nimic asemănător cu această viaţă supremă pe care acum de-abia o cunosc şi-o sorb minută cu minută, secundă cu secundă!

De acum nu mai sunt nici minute, nu mai sunt nici secunde! Timpul a dispărut; acum domneşte Eternitatea, o eternitate de desfătări!

Dar o lovitură puternică, grozavă, a răsunat în uşă, şi, tocmai ca în visele urîte, mi s'a părut c'am primit o lovitură de sapă în piept.

Apoi a intrat un Spectru. E un portărel care a venit să mă execute în numele legii; o netrebnică tovarăşă care a venit să-mi cobească sărăcie şi s'adaoge josniciile vieţii ei la durerile vieţii mele; sau poate trepăduşul dela jurnal să-mi ceară urmarea foiletonului.

Odaia cerească, idolul, stăpâna visurilor, *Sylphida,* cum spuneà marele René, tot farmecul a dispărut odată cu lovitura puternică a Spectrului.

Ce grozăvie! mi-aduc aminte! mi-aduc aminte! Da! această cocioabă, această locuinţă de veşnică plictiseală, într'adevăr a mea e. Mobilele sunt vechi, prăfuite, ciuntite; soba fără flacări şi fără jăratic, mânjită de scuipat; ferestrele posomorîte, pe praful cărora ploaia şi-a lăsat urmele; manuscrisele neisprăvite şi pline de ştersături; calendarul din perete cu foile nerupte!

Şi acel parfum din altă lume, pe care-l aspirăm cu o voluptate savantă, e înlocuit acum cu un miros scârbos de tabac amestecat cu nu ştiu ce mucigai desgustător. Aici acum respiri amărăciunea desnădăjdii.

In această lume strâmtă şi atât de apăsătoare, un singur lucru cunoscut îmi surâde: sticluţa cu laudanum, o veche şi groaznică prietenă; vai! ca toate prietenele, darnică şi în mângâieri şi în amărăciuni.

O, da! Timpul a reapărut; timpul tronează acum ca un stăpânitor; şi împreună cu acest bătrân hidos a revenit întregul său cortej satanic de Amintiri, de Spasme, de Visuri şi de Nevroze.

Vă încredinţez că acum fiecare secundă e grozav de apăsătoare şi chinuitoare şi prin tic-tac-ul pendulei spune: —„Eu sunt Viaţa, nesuferita, Viaţa care nu lartă!"

Şi 'n această viaţă omenească e numai o singură clipă care trebue să ne aducă o veste bună, *vestea cea bună* care ne înfricoşează pe toţi fără să ştim de ce.

Da! Timpul domneşte; şi-a reluat brutala stăpânire. Şi mă împinge ca şi cum aş fi un animal. —„Hii, hii! catârule! Osteneşte-te, sclavule! Trăeşte, osânditule!"

Prăjitura

Călătoream. Priveliştea care se desfăşură înaintea ochilor mei erà de o măreţie şi de o frumuseţe fără seamăn. Gândurile mele plutiau tot aşà de uşor ca şi aerul; ura şi dragostea josnică îmi apăreau tot aşà de depărtate ca şi norii ce se rostogoleau, în fundul prăpăstiei, la picioarele mele; sufletul îmi părea tot aşà de vast şi de curat ca şi bolta cerului care mă învăluià; amintirile lucruri'or pământeşti pătrundeau în inima mea din ce în ce mai rar, din ce în ce mai stins, ca dangătul clopotului dela gâtul vitelor ce păşteau departe, foarte departe, pe coasta unui munte. Intr'un cuvânt, mă simţeam, graţie frumuseţei de care eram înconjurat, împăcat cu mine însumi şi cu universul; mai mult decât atâta, legănat de visuri şi de uitare, aş fi fost în stare să dau dreptate jurnalelor care susţin că omul se naşte bun din fire,—când zdrobit de oboseală, mă oprii sub un copac să gust ceva şi să mă odihnesc puţin.

N'apucasem bine să m'aşez şi să-mi scot din buzunar bucata de pâine şi cuţitaşul, când deodată un zgo-

1) Din volumul de traduceri care a apărut.

mot mă făcù să tresar. In faţa mea stăteà un copil zdrenţeros, murdar şi ai cărui ochi, rugători şi totodată sălbatici, păreau că muşcă din bucata mea de pâine. Cu o voce plângătoare şi stinsă îmi zise: „Dă-mi şi mie o bucăţică de *prăjitură!*" La auzul acestui cuvânt, fără să vreau, am început să râd, apoi i-am tăiat o felie şi i-o întinsei. Copilul se apropie încetişor de mine, cu ochii ţintă la felia de pâine, o înşfacă şi începù să fugă ca şi cum i-ar fi fost frică să nu i-o iau înapoi.

In aceiaşi clipă însă fu dat peste cap de un alt copil, eşit ca din pământ, şi care semănà aşà de bine cu cel dintâi c'ai fi jurat că-s fraţi. Se rostogoleau pe jos, luptându-se pentru preţioasa pradă, nici unul nevoind s'o împartă pe jumătate cu celălalt.

Prăjitura călătoreà din mână în mână, din buzunar în buzunar în fiecare clipă; dar vai! micşorându-se mereu; până când în sfârşit, copiii se opriră ne mai având putere să se lupte, la drept vorbind nici nu mai aveau pentru ce; bucata de pâine pierise, se risipise în fărămituri şi se amestecase cu firele de nisip.

Himera

Sub un cer nesfârşit, plumburiu, într'o câmpie întinsă, plină de praf, fără drumuri, fără iarbă, fără nici un scăete, fără nici o urzică, întâlnii mai mulţi oameni care mergeau încovoiaţi.

Fiecare din ei duceà în spate o enormă Himeră, tot aşà de greà ca şi un sac de făină sau de cărbuni, sau ca echipamentul unui legionar roman.

Dar dihania monstruoasă nu erà o greutate moartă; din potrivă, ea înfăşurà şi strângea omul cu elasticii şi puternicii săi muşchi; se acăţà cu enormele sale ghiare de pieptul celui încălecat; şi capul ei fabulos acoperea fruntea omului ca şi una din acele chivere spăimântătoare cu care vechii răsboinici sperau să 'ngrozească pe duşmani.

Intrai în vorbă cu unul din ei, întrebându-l încotro se duc aşà de încovoiaţi. Imi răspunse că nu ştie nimic, nici el, nici ceilalţi; dar de sigur că se duc undeva, fiindcă sunt împinşi ne 'ncetat de o forţă nevăzută.

Şi lucru ciudat: nici unul din aceşti călători nu păreà înfuriat de dihania înfiorătoare acăţată şi încolăcită de gâtul şi spatele lui; ai fi zis c'o socotia una cu el. Pe toate aceste feţe obosite şi 'ntunecate nu citiai nici o desnădejde; sub cupola apăsătoare a cerului, cu picioarele înfundate în praful unui pământ tot aşà de trist ca şi cerul care-i acoperià, ei mergeau cu înfăţişarea răbdătoare a celor care sunt osândiţi să spere 'ntotdeauna.

Şi timp de câtevà minute mă 'ndârjii să 'nţeleg acest mister; dar în curând ne 'nvinsa Nepăsare mă cuprinse, şi peste câtevà clipe fui atât de copleşit cum dânşii nu fuseseră copleşiţi de zdrobitoarele lor Himere.

Traduceri de **Al. T. Stamatiad**

Imn de luptă

Cei mai puţini la număr, dar nu şi cei mai laşi—
Purtăm pe fruntі cununa izbânzii viitoare,
Privim cu nepăsare mulţimea trecătoare
Şi-un zâmbet plin de milă păstrăm pentru vrăjmaşi.

Ne huiduеşte gloata—noi o sfidăm trufaşi,
—Noi ce purtăm în suflet eterna sărbătoare—
Şi printre ea străbatem ca printr'o grea vultoare:
Nici-o privire-acelor în urmă-ne rămaşi.

Pe steagurile noastre ce'n vânt stau desfăcute
Şi îşi sclipesc mătasea culori necunoscute,
Pe steagurile noastre n'am scris nici-un cuvânt;

Dar soarele dând viaţă cernitei transparenţe,
Apar insigne stranii: un giulgiu şi-un mormânt—
Să ştim ce ne aşteaptă când le-om aveà în sdrenţe.

N. Stănescu

Aş vrea să cânt

Aşi vrea să cânt povestea
Iubirilor nespuse,
A celora în mugur
Şi-a celora apuse.

Dar de-mi luceşte raza
Din stelele prea vii,
Alături văd reflexul
Murindelor făclii.

De îmi surâde floarea
De trandafir, voioasă,
Mai tare simt mireazma
Din flori de chiparoasă.

De mă îmbată ritmul
Vre-unui vals nebun,
Tot mai pierdut îmi sună
A orgei rugăciuni.

De vreau să 'ncheg clădire
De visuri ne 'ntrupate,
Văd pietrele ciuntite,
Pe jos împrăştiate.

De vreau să râd cu patimi
Ce 'n doruri se răsfrâng,
Incep să plâng... şi 'ntr'una
Aceleaşi lacrimi plâng.

Castor & Pollux

FILOLOGIE

BOBOTEAZA LA ROMÂNI[1])

După cum se ştie prea bine, mai toată terminologia noastră creştină este de origine latină. Unii termeni şi-au continuat mai departe vieaţa ce o duceau în limba latină înainte de creştinism, alţii şi-au modificat sensul, potrivit cerinţelor credinţei celei noui. *Zîna* (Diana) continuă şi după creştinism, pe când *biserica* (basilica) îşi modifică sensul, ca şi *păresemi, comunicare, crăciun.* etc.

Istoricul multora din terminii creştini de origine latină ne arată modul introducerii lor. Aşà bună oară, păstrarea unor cuvinte ca *crăciun* pentru desemnarea „Naşterii lui Hristos", care la Romani însemnà *calatio*, ne arată că părinţii creştinismului la Români, pentru introducerea cu uşurinţă a noii credinţi, nevoiţi au fost a face îngăduinţi unor uzanţe şi denumiri vechi, ce datau de secole.

Aceasta şi alte consideraţiuni au făcut să ni se transmită numele unor sărbători păgâne ca *Floriile*, *Rusaliile* şi altele.

De această natură este şi termenul religios *VOTA*, despre care voiu tratà mai jos, şi din care, după cum sper să dovedesc, se derivă Arom. *Buboate* (=**Băboate*) şi D.-rom. *Bobotează*. (La Aromâni *Bobo-teaza* se numeşte *Buboate*).

Vom vedeà cum din noţiunea de anumită *sărbătoare păgână* ajunge VOTA să însemneze, prin adoptarea creştinismului de Români, o *sărbătoare creştină*, cu care prezintă oarecari apropieri prin faptul că se serbà cam în acelaş timp în care se ţine Botezul Domnului. Aceasta şi mai ales tendinţa propagatorilor creştinismului de a şterge practicarea unor uzanţe păgâne, va fi contribuit puternic la identificarea acestei sărbători vechi de *VOTA* cu *Boboteaza*, cu *Buboate*.

Lat. *votum* s'a păstrat în toate limbile romanice. In ital. *voto* înseamnă *„promessa religiosa"; boto* (dialectal) cu sensul de „imagine, statua, e propriamente quella messa per voto"; fr. *„voeu"*; verb: *vouer;* sp. port. *voto* „Gelübde"; verb: *votar;* cat. sp. port. *boda* (=vota) „Ehelgelübde, Hochzeit" (Körting[2], Lat. rom. Wörterbuch, art. *votum).*

In română din *VOTA* a rezultat probabil la început **Boată* (luat drept singular), de unde apoi **Boate* (pl.), din care prin compunere cu *batezare* a rezultat: *Băboate*, de unde avem pe aromânescul *Buboate* (pl.).

Greutatea n'ar fi de loc în trecerea din *v* în *b*. Ar avea acelaş caz ca în *boace*, arom. *boaţe* (=lat. vocem); singura greutate ar fi în a explicà, dacă este cu putinţă o contaminare din *VOTA*+**batezare*. Ţinând seamă însă de apropierea de formă a amândoror acestor cuvinte **bota—*batezare*, precum şi de faptul că ambele cuvinte prezintă o afinitate de sens (sărbători), lucrul n'ar fi imposibil.[2])

Ar rezultà din cele de mai sus că prima formă în limbă română a trebuit să fie **băboate*, respectiv ar. *buboate* şi că forma *bobotează* este o desvoltare mai departe, datorită influenţei vb. *botează*. A admite putinţa unui diminutiv este exclus.. La Densuşianu, care a tratat acest sfinx, se vede clar imposibilitatea aceasta.[1])

Sau, ceeace este încă cu puitnţă, poate fi o redupiecare a primei silabe, ca în arom. *vuveată* „jartieră", din *veată*, cfr. *călţăvetă*, *călţăveată* (acesta rar), ca în *ghéghiftu* (în Vlacho-Clisura), pentru *ghiftu* „ţigan".

Din punctul de vedere al înţelesului, după cum vom vedeà, nu întâmpinăm greutăţi. Inţelesul lui *votum* erà cel de rugăciune: gv. *evhî, ârà*[2]).

Apoi ştim că existà la Romani o sărbătoare sub numele de VOTA, care se ţineà în ziua de 3 Ianuarie (Philocalus, d. Hr. 354, 3 c. c. III: *Ludi votorum nuncupatio.*[3])

Iar Cajus Dig. 50, 16, 233 docet hunc diem fuisse tertium post Cal. Ianuar., *quo die* VOTA pro salute principis incipiebantur.[4])

Este de reţinut faptul că sărbătoarea aceasta se făceà în 3 Ianuarie, dată care, dacă nu coincide, dar se apropie de data în care se serbează Boboteaza. Apoi caracterul acestei serbări este acelaş ca şi al calendelor: „Eine Nachfeier zu den Kalenden waren die am III Ianuarius gefeierten VOTA oder VOTORUM nuncupatio, welche ursprünglich *pro salute principis* abgehalten wurden, in später Zeit jedoch zu einem Volksfest gediehen, die denselben Charakter an sich trug wie die Kalendae".

Această sărbătoare la început cu caracter nu aşà de întins, se răspândeşte apoi şi în provincii: *„Nuncupare VOTA, est conceptis solemnibus verbis* palam, claraque voce pronunciare quae a Diis in posterum optamus. Id fiebat maxime a consulibus in capitolio calendis Ianuariis; aut ab iisdem vel a praetoribus, cum in provincias exirent, ut dictum est in nuncupatus. (Forcellini, art. *nuncupo).*

Nu există nici un cuvânt a crede că sărbătoarea VOTA nu s'ar fi practicat şi în provinciile unde au fost duşi Românii ca coloni.

Ceeace însă întăreşte şi mai mult convingerea existenţei acestei sărbători printre Români este, că şi VOTA, ca şi Rosalia, Calendele, Brumalia, aveau pe vremea creştinismului un caracter păgânesc, din care

---

1) Comunicare făcută la „Societatea filologică".

2) Este drept că astăzi arom. se zice: *pătidzare* în loc de *bătidzare* cum ar fi trebuit. Aceasta este totuşi o formă mai nouă în Aromâna, rezultată din **băptidzare*, forma întâie din care a rezultat antedialectalul *bătidzare*, de unde Dr. *botezare* şi arom. *pătidzare*, forme posterioare despărţirii dialectelor. Poate că şi dr. *bo-* din *botezare* şi arom. *bu-* (=*bo-*) din *Buboate* se datoresc cumva influenţei lui VOTA. Altă explicare nu cunosc pentru acest fenomen. Din pricina labialei *b* cred că-i greu. In Meglena se păstrează forma veche: *bates.*

1) Ov. Densuşianu, Ein alb. Suffix im Rumänischen, p. 473 şi urm. din Bausteine zur rom. Philologie, Festgabe für A. Mussafia 1905.

2) Din lipsă de caractere greceşti, transcriem aceste cuvinte cu litere latine.

3) Forcellini, art. *votum;* 4) Tomaschek, *Ueber Brumalia und Rosalia* etc., pag. 367: (în „Sitzungsberichte der Kais. Akademie der Wissenschaft" LX, 1868).

pricină biserica creştină luptă pentru stârpirea lor. Aşà Tomaschek în lucrarea sa „*Ueber Brumalia und Rosalia* etc., pag. 362, zice, după ce reproduce un pasaj despre Brumalia din Cedrenus (I, pag. 259), următoarele: „Die dabei vorkommenden Gebräuche trugen offenbar einen heidnischen Charakter an sich; deshalb wurde die Festfeier zugleich mit den Kalendae und VOTA den 62 Kanon des sechsten Conciliums in Trullo (promulgirt an 15 Ian. 706) aufs nachdrücklichste untersagt: tàs ôûto legoménas, kalandas, kaì legômena Bôta kaì tà kaloûmena Broumàlia periairethênai voulômetha. Eingewurzelte Gebräuche lassen sich nicht so leicht beseitigen; die Brumalien wenigstens wurden nach wie vorgefeiert; selbst bei Hofe in Byzanz hatten vielen Anklang gefunden".

Mai reproducem următorul pasaj cu privire la caracterul păgân al sărbătorii VOTA (din Du Cange, art. *votum):*

„Designatur vero, ni fallor, his locis, *votorum* nomine, dies festus Romanorum, tertio Nonas Ianuarii celebrari solitus, qui in Kalendario Bucheriano VOTORUM *nuncupatio* appelatur, *interdictus praedictis canonibus, quod Paganismum redoleret*".

Iar Demetrius Chomatianus (arhiepiscopul în tregei Bulgarii), aminteşte asemenea de *vota* printre celelalte sărbători de oprit, ca Brumalia şi Rusalia... „...ôpoîa dé tà legômena botà kaì broumàlia kaì avtà dè tà rousalia..." (Apud Miklosich, Die Rusalien, Wien 1864, pag. 2).

Suntem în drept să credem după toate acestea că după cum s'au păstrat la Români atât amintirea cât şi numele sărbătorilor Brumalia, Rosalia,[1]) Calendae şi altele, tot aşà s'a păstrat şi VOTA în *Buboate* şi *Bobotează*. Ca şi acele sărbători, VOTA erà privită drept păgână şi pentru a se fi putut transmite mai departe a trebuit să se identifice cu o sărbătoare din noua credinţă creştină, tot aşà ca şi celelalte sărbători pomenite mai sus, pentru consideraţiunile arătate la începutul acestor rânduri.

Cred deci că atât din punct de vedere fonetic cât şi din cel cultural-istoric nu-i imposibil păstrarea lat. VOTA, resp. *BOTA în Aromânescul *Buboate* şi Dr. *Bobotează*.

Chiar în ceremonialul cum se serbà VOTA şi cum se serbează Boboteaza este ceva asemănător.

Boboteaza se face public, ca şi VOTA. După cum VOTA se practică de însuş consulul în capitoliu la calendele lui Ianuarie, sau de pretori în provincii, tot aşà la Bobotează, în Capitală, Mitropolitul, iar la oraşe şi sate cine reprezintă în grad pe mitropolit conduce toată serbarea făcând, tot aşà de solemn şi tot aşà de puternic să răsune rugăciunile credinţei noastre, după cum se făceà şi cu VOTA în timpul păgânismului, aşà după cum am văzut mai sus:

„Nuncupare VOTA, est conceptis solemnibus verbis palam claraque voce pronunciare quae a Diis in posterum optamus".

1) G. Popa-Liseanu: *Convorbiri literare* 1907 XL (despre *Rusalii*, etc.).

Incât şi din punctul acesta de vedere păstrarea lui VOTA în *Buboate* şi *Bobotează* este firească.

Alte etimologii propuse pentru *Bobotează*, la cari nu s'a avut de loc în vedere şi aromâ *Buboate*, sunt cele următoare:

Miklosich în *Slav. Elem.* 15, crede că *Bobotează* este o contaminaţiune din sl. *bogu* (=Dumnezeu) şi *botez*. Lucrul pare imposibil atât că Dumnezeu nu botează, dar mai cu seamă şi pentru cuvântul, că aceasta n'ar explică forma aromânească *Buboate*.[1]) O contaminaţiune din *bog* şi *botez* pentru Aromâna este cu neputinţă întru cât în asemenea caz, *boate* ar fi trebuit să însemne *botează*. Afară de asta nu există în dialectul aromânesc nici un termen religios din limba slavă, ca să putem admite tocmai în *Buboate* existenţa sl. *bogu*. Această constatare este, cred, de cea mai mare importanţă în ce priveşte introducerea limbei slavone în biserica Românilor din Dacia. Până la despărţirea Românilor în sudici şi nordici, limba în biserică a trebuit sa fie cea latină. Numai după încetarea contactului intens dintre Românii din Dacia şi Aromâni, s'a introdus în Dacia limba slavonă, iar la Aromâni limba greacă. Că aceasta s'a întâmplat târziu, putem deduce din termenii religioşi nelatini introduşi în dialectul aromân. Aceşti termeni sunt de origină grecească şi poartă pecetea cu totul modernă; firesţe că termenii religioşi slavi introduşi în limba daco-română sunt intraţi în limbă ceva mai de vreme decât termenii corespunzători greceşti în Aromâna. In orice caz nu cred să fie anteriori secol. al XII. Deşi procesul intrării acestor termini străini în româneşte nu s'a petrecut dintr'odată, totuşi am puteà stabilì ca punct de plecare jumătatea sec. al XIII, când prin introducerea oficială a limbei slave în Daco-Româna de Asan, s'or fi rupt relaţiile vii de intimitate dintre fraţii nordici şi cei sudici.

O altă etimologie este cea propusă de Cihac, Dict. II, 639, care crede că s'ar fi putut naşte dintr'un presupus cuvânt **bobteză*, care ar fi devenit *bobotează* şi care **bobteză* s'ar fi derivat din grecescul *baptisis* (toû Hristoû). Tot Cihac, Dicţ. I (art. *botez)* crede că ar puteà derivà din *re-botez*.

Iar Candrea-Densusianu, în *Dicţionarul etimol. al limbei române* No. 168 şi Puşcariu, în *Conv. Literare* 1912 pag. 144, cred că ar fi rezultat din **pobotează*, iar acesta din **păbotează*, care, prin afereză, s'ar derivà din *Apă-botează*. Forma aromână şi acì: *buboate* arată că nu avem a face cu *apa-botează*, cum propuneà dejà de mult Haşdeu.

La aceasta se reduc toate părerile exprimate despre origina cuvântului *boboteaza* încă mai de mult şi de către Eliade, apoi de Şăineanu, Tiktin. Cu atât mai puţin s'ar puteà admite un prototip vb. infinitiv gr. *apobaptizein* cum susţine Diculescu, în „Vechimea creşt. la Rom.", pag. 13.

Per. Papahagi

1) Forma arom. *bubutează*, după cum arată şi terminaţiunea *-ză*, şi pe care o găsim în *Dicţionarul macedo-român* al lui Dalametra, este un daco-românism. Nicăiri nu se aude această formă printre Aromâni, după cât m'am putut interesà.

· INSEMNĂRI ·

ABJURAREA «POPORANISMULUI» e desigur unul dintre evenimentele literare cele mai instructive la care ne-a fost dat să asistăm în ultimul timp.

Viaţa Românească arborase la început, după cum foarte bine şi-aduc aminte cei ce au citit primele volume ale revistei, un drapel poporanist cu culori foarte vii şi cu emblemă foarte clară: poporanismul era o «concepţie totală» asupra vieţii, luînd diverse înfăţişări după domeniul—literar, politic sau economic—la care se aplică. Poporanismul erà un curent în opinia ţării româneşti, cu o temelie economică, cu o doctrină de reorganizare politică şi cu o teorie literară, care părea foarte limpede pe acea vreme. Această teorie literară pleca dela principiul că literatura trebuie să exprime ceeace e specific unui popor; specificitatea e mai evidentă în poporul dela ţară, pentrucă acesta e mai pur ca compoziţie şi mai ferit de influenţe externe; literatura trebue deci să se inspire din această pătură şi pe cât cu putinţă să adopte o mentalitate vecină, să fie cu un cuvânt *ţărănistă*.

Aşa a înţeles toată lumea; dacă n'ar fi fost aşa, ce lucru nou ar mai fi însemnat în literatura românească curentul Vieţii Româneşti?—Dar s'a întâmplat aici ca şi cu multe lucruri din viaţa aceasta: teoria e frumoasă şi ademenitoare; practica e sterilă, hibridă. In adevăr, curentul ţărănist al *Vieţii Româneşti* a fost susţinut de scriitori oarecum consacraţi, al căror ţărănism era mai vechi de cât ţărănismul *Vieţii Româneşti*, astfel că era independent, original şi fără nici un isvoraş măcar în teoriile revistei ieşene. In şapte ani de apariţie aceasta n'a putut să dea la lumină nici un nou talent, care să pară a fi inspirat de teoriile ei literare; pe când o sumă de scriitori se desvoltau cu totul în afară de aceste teorii sau în cadrul altora opuse. Poporanismul literar se dovedise infecund; ba chiar poporaniştii premergători evoluează încet-încet către alte forme de literatură. Ce era de făcut? Convingerile sunt un bagaj dificil când vrei să-ţi meargă bine bugetul; atunci şi *Viaţa Românească* a făcut minunea lui Mahomet: văzând că nu vine muntele la el, s'a dus el la munte—văzând că publicul literar nu vrea să fie poporanist, s'a hotărât ca să-şi schimbe la faţă poporanismul după gustul publicului...

Bine, dar ce te faci cu convingerile?!.. Ei, asta-i? N'a spus un mare pedagog că «*tout est dans tout*»?—Şi atunci am asistat şi asistăm la acea sofistică şi măruntă interpretare a unor căpeţele de frază, prin care să se dovedească cum că greşit a înţeles toată lumea ceeace ieşià limpede din toată activitatea *Vieţii Româneşti* sub primul ei ipostas; că poporanismul e poporanism cum s'ar zice, dar că la urma urmei poporaniştii sunt toţi scriitorii, dacă realizează în literatură însuşiri de ale neamului lor, (şi cum n'or să realizeze, dacă au nume româneşti şi scriu româneşte?!.) că, în definitiv, *Viaţa Românească* încălzeşte la sânul ei pe orice scriitor şi-l nutreşte firească din buzunarele sale, numai să aibă trecere pe piaţă...

Va să zică ea s'a lepădat de poporanism, împingându-l atât de departe, încât acum şi d. Ovid Densuşianu şi d. Duiliu Zamfirescu sunt poporanişti! Acum ne-am lămurit în fine ce e cu poporanismul. Dar mai e ceva.

Viaţa Românească făcuse odată indiscreţia cam căzăcească de a ne întrebà pentru ce apărem noi «cu o regularitate aşa de siderală», ca şi cum ar fi ţinut mult să ne facă mai atenţi asupra apariţiei în Martie a numărului ei de pe... Ianuarie.

E momentul s'o întrebăm şi noi: Dece mai apare dacă nu reprezintă nimic, şi după ce a abdicat dela orice personalitate? Un «magazin literar»? Dar pentru aceasta nu e nevoie de un «drapel» şi de un «curent»; ci de-un consorţiu de bancheri, între cari unul să fie măcar tot atât de erudit ca un anticar de pe cheiul gârlei, care, la urma urmei ar puteà scoate o «revistă» tot atât de bogată în material şi tot atât de rentabilă pentru muncă şi capital.

Viaţa Românească a abdicat dela pretenţia de a formà gustul publicului, de a fi o şcoa'ă, de a provocà un curent. Poporanismul ei nu mai înseamnă nimic. E o firmă negustorească pentru precupeţirea producţiilor literare de orice provenienţă, dacă au numai trecere pe piaţă.

Il faut sacrifier l'honneur à l'intérêt! — *C. P.*

IN JURUL UNEI RENEGĂRI.—In ultimele zile presa românească s'a agitat cu o deosebită şi—dintr'un punct de vedere — îndreptăţită însufleţire, în jurul unor declaraţiuni pe cari le-ar fi făcut scriitoarea franceză, d-na contesă de Noailles. Revista pariziană «Les Annales», ca o atenţie pentru România, care sărbătorise aşa de exagerat strălucit pe d. Richepin, hotărâse să scoată un număr în care să se dea Francezilor câteva indicaţiuni asupra ţării noastre. In acest scop, direcţiunea sus zisei reviste s'a adresat şi doamnei contese, scriitoare cunoscută ca având unele legături de rudenie cu oamenii din Ţara-Românească. D sa a răspuns — cu delicateţa pe care a socotit-o potrivită, că nu cunoaşte ţara noastră şi a făcut o apropiere — care o priveşte—între România şi vinurile Mariani. Acestea sunt faptele.

Mai departe, ziarele noastre s'au scandalizat. De ce? Pentru că d-na Contesă de Noailles este Româncă şi pentru că asemenea declaraţiuni sunt — pentru o Româncă — ceva mai mult decât îndrăzneţe.

Mă rog, cine a zis că d-na contesă e Româncă?

O revistă a publicat mai acum doi ani câteva note asupra acestei scriitoare şi a crezut că face un serviciu rasei noastre stabilind legăturile de sânge pe baza cărora se discută astăzi. Prost sistem, umilitor sistem şi acesta. Va să zică un scriitor *ajuns* în Parisul lumii întregi, nu vrea să ştie că e de neamul nostru. Trebue noi să-i aducem aminte de lucrurile pe cari le-a uitat pentru că a vrut să le uite? Evident că nu. Noi suntem săraci, doamnei contese îi va fi ruşine de sărăcia din care s'a ridicat; noi însă avem datoria să fim demni în lipsa şi în strâmtorarea noastră. Un renegat va fi întotdeauna un renegat: adică cel mai laş şi mai înjositor lucru din lume.

Oamenii cu conştiinţa mândriei lor însă, vor refuzà întotdeauna să ţipe unui deliquent vina lui. Acesta ar fi rostul nostru când în adevăr lucrurile ar fi fost aşa cum se discută.

Dar dacă noi ne sbatem de geaba? Dacă cumva d-na contesă — înrudindu-se cu lume din România şi încasând, cum se afirmă, venituri de acì — nu ar fi totuş Româncă? A încercat cineva schiţa genealogică a d-nei contese? E sigur cineva că în adevăr stăm în faţa unui caz de renegare? Banuim că nu. Lucrul ar fi interesant să se facă. Dacă bineînţeles vrea cineva să-şi ia însărcinarea eroică să fie obiectiv în Ţara Românească. Dacă însă atmosfera dela noi necesitează impetuozitatea aceasta donquişotească de care dau dovadă azi gazetarii noştri, atunci — nu mai cercetaţi domnii mei. Aţi avea o deziluzie mai mult, şi e păcat pentru patriotismul d-voastră... Aţi început-o aşa de bine!..—*V.*

CURSURILE DE VARĂ DELA JENA.— In numărul trecut al revistei am dat câteva informaţii asupra acestor cursuri; revenim azi cu oarecari lămuriri, nădăjduind că ele vor naşte în cât mai mulţi, dorinţa de a le urmà.

Cursurile aceste încep de obiceiu în ziua de 2 August st. n. şi ţin până la 16 August. Dela 30 Iulie însă, pe străzile Jenei e un adevărat pelerinagiu, format de reprezentanţii diferitelor neamuri de dincoace şi dincolo de ocean. In curând ei vor luà locul studenţilor cari până una alta terorizează orăşelul prin petrecerile lor cari iau un carac-

ter solemn în ziua închiderii cursurilor. In acest orăşel se poate vedeà în ultimele zile ale semestrului, adevărata viaţă studenţească germană. In centrele mari ea e înlocuită astăzi de viaţa economică, financiară şi politică.

Două zile numai, petrecute în apropierea acestor studenţi, îţi dau impresiuni ce nu se mai pot uità. Cei vechi se răspândesc cu toţii pela vetrele lor şi orăşelul se mai liniştește, iar singura curiozitate rămâne să o formeze străinii veniţi la cursurile de vară conduse de vestitul pedagog *W. Rein*.

In anul trecut, ele au fost frecventate de 599 persoane, dintre cari 328 bărbaţi şi 271 femei, în majoritatea lor profesori, învăţători, studenţi, etc.

Patrusprezece naţiuni au fost reprezentate la aceste cursuri. Români au fost numai doi : un profesor din Craiova, (d. Grigore Popescu), şi un student în filosofie (I. Brucker).

Curios e faptul că nici un francez n'a luat parte la aceste cursuri.

Ceeace a dat o valoare deosebită prelegerilor, a fost concentrarea unui curs în 12 lecţiuni atât de bine orânduite — şi acì putem vedeà progresele pedagogiei germane — încât ele dădeau o idee clară şi completă a subiectului tratat.

Dintre cele mai frumoase prelegeri, putem citâ : cele de pedagogie ale profesorului *W. Rein*, cele de filosofie naturală ale profesorului *dr. Delmer*, cele de psychologie ale prof. *dr. Berger*, cele de astronomie ale prof. *dr. Knopf*, şi cele de l. germană ale prof. *Lehmensick* şi *Karf*.

Germanii însă n'ar fi germani, dacă n'ar arătà străinilor la orice prilej, locurile frumoase şi memorabile ale ţării lor.

Escursiunile în pădure, pe câmpia Jenei, la Wartburg, la Weimar, îţi reamintesc, rând pe rând, pe *Luther*, pe *Frederic Înţeleptul*, pe *Napoleon*, *Goethe*, *Schiller*, *Wildenbruch*, etc.

Vederea Weimarului, cu statuele şi monumentele lui, cu locuinţele lui *Schiller* şi *Goethe* transformate în muzee, cu mormântul prinţilor şi cu împrejurimile sale minunate, impresionează deosebit pe vizitatorul străin care abia simte trecerea celor două săptămâni rezervate cursurilor.

Dar vremea de plecare se apropie. Cu o seară înainte de închiderea cursurilor, se dă o serbare de adio.

Suedezii în costumele lor naţionale asemănătoare costumelor lapone, joacă danţuri naţionale. Ungurii cântă însufleţiţi de strigăte brusce şi sălbatice. Intr'un cuvânt, se cântă, se râde şi se glumeşte cu toată voia bună germană.

A doua zi, toţi îşi iau rămas bun, îşi hotărăsc consolidarea prieteniilor prin scrisori, şi îşi spun la revedere pe anul viitor. Totul a trecut aşa de repede, că-ţi pare un vis.—*I.B.*

DESCOPERIRILE ARHEOLOGICE DIN CORFU.—In insula Corfu, care are cinstea să fie vizitată, aproape în fiecare an, de Impăratul Germaniei Wilhelm II, s'au făcut în ultimii ani însemnate descoperiri arheologice.

Guvernul grecesc a încredinţat Institutului arheologic german din Atena conducerea săpăturilor din Corfu. Institutul acesta arheologic este sub direcţia ilustrului Dörpfeld. Impăratul german, dinpreună cu familia sa, asistă, aproape în fiecare zi, la săpături. Sunt zile chiar în care împăratul îşi ia dejunul în compania lui Dörpfeld şi a lucrătorilor săi, pentru a nu pierde din surprizele pe care le aduc săpăturile pe fiecare ceas.

S'au scos de sub pământ până acum bucăţile unui mare fronton dela un templu dorio, din secolul VI sau VII înainte de Crist. In acest fronton se cuprinde corpul uriaş al unui Gorgos înconjurat de doi şerpi ; apoi: un leu, o femeie şi mai multe alte bucăţi. Inaintea trupului lui Gorgos se află şi trupul unui tânăr, pe care Dörpfeld îl presupune a fi Chrisaor, fiul lui Gorgos.

Toate aceste descoperiri sunt însemnate prin vechimea lor. Se pare că arheologii găsesc acum, pentru prima oară, lucrări de artă din secolul al VII dinainte de Christ, cari sunt în întregime date.

Arheologii germani sunt plini de entusiasm pentru interesul pe care îl poartă Impăratul ştiinţei lor.— *A. C. C.*

REVISTA REVISTELOR

Din *SĂPTĂMÂNA POLITICĂ ŞI CULTURALĂ* relevăm articolul competent al d-lui *M. Seulescu* asupra : *Regimului nostru monetar* :

«Toţi augurii finanţei—din nenorocire foarte puţini la noi în ţară—cunosc perfect infirmităţile circulaţii noastre. Ele se pot rezumà în următoarea formulă: avem valută, n'avem monedă. Fără îndoială valuta noastră e sănătoasă, dar această sănătate e precară atâta timp cât circulaţia obişnuită, de toate zilele, personală, a marelui public nu'i vine în ajutor. La noi nu există monedă în circulaţie. Avem pe de o parte biletul de bancă, o hârtie fiduciară de foarte bună calitate, dar în definitiv o hârtie fiduciară supusă toturor infirmităţilor *hârtii-monedă* şi avem apoi circulaţia de metal alb avariat, de cea mai proastă calitate, a divizionarului de argint, a cărui valoare reală nu este nici jumătate de ceea ce reprezintă.

Pe lângă hârtia-fiduciară, noi avem şi metalul fiduciar. Marele nostru public, societatea noastră economică producătoare şi muncitoare, în schimbul valorilor şi realităţilor produse, n'are la îndemână decât ficţiuni legale sub formă de bucăţele de hârtie, creanţe asupra Băncei Naţionale de emisiune şi jetoane de metal alb, creanţe asupra fiscului.

Este oare aceasta o stare normală? Este permis unei ţări realminte bogată, singura bogată în tot orientul european, unei ţări care se laudă de ani de zile cu constantele sale excedente bugetare, este permis să se supună în mod pasiv acestui regim de calitate inferioară, în ce priveşte circulaţia monetară ? Oare cine să fie responsabil de această paradoxală situaţie ? Guvernul sau Banca Naţională ? Voi răspunde fără ezitare : atât guvernul cât şi Banca Naţională. Guvernul, pentrucă sub toate regimurile, fie liberale fie conservatoare, a neglijat căderile sale de suveranitate relativ la drepturile sale regaliane, în ce priveşte moneda, baterea sa, întreţinerea sa, calitatea sa, cantitatea sa faţă de nevoile reale ale comerţului şi traficului, precum faţă şi de interesele marelui public producător şi consumator. Mai este culpabilă şi Banca Naţională pentru că a lăsat cu totul la o parte îndatoririle sale de bancă de emisiune, regulatoare a circulaţii, pentru a îndeplinì cu mai multă atenţie şi mai mult folos pe acele negustoreşti.

Acest lucru nu mai trebue să dureze. Guvernul să ia măsuri eficace, astfel încât pe lângă o valută sănătoasă să avem şi o circulaţie monetară sănătoasă: aurul să circule în abondenţă, iar divizionarul alb să fie redus absolut numai la rolul său de adjuvant trecător al circulaţiei metalice. Pe d'altă parte Banca Naţională ar trebuì să mărească, eu cred să tripleze, capitalul său, de oarece partea negustorească, portofoliul, a luat o desvoltare prea mare, prin urmare trebuie să facă în astă privinţă exact ce fac băncile pur comerciale, adică să'şi mărească capitalul.

Astfel numai am puteà ajunge la rezultatul de a posede: *valută sănătoasă, monedă bună şi devize abondente*".—

Expunerea de motive a proiectului din iniţiativă parlamentară pentru ridicarea unui monument lui *Barbu Catargi*, pe care o publică d. *N. C. Filitti*, e scrisă cu înţelegere dreaptă şi e o substanţială zugrăvire a acelui reprezentant desăvârşit al conservatismului în România".—

Restul revistei şi mai cu seamă partea ei redacţională, e de o exasperantă platitudine. In special *Părerile unui provincial*, pe cari şi le însuşeşte d. *I. Naum*, desgustă pe cititor prin vulgaritatea lor fără pereche.

ARHIVA GENEALOGICĂ dela Iaşi ne-a adus o veste surprinzătoare: *Augusta Familie Regală a României şi alţi Augşti Suverani şi Principi ai Europei sunt descendenţi ai Basarabilor*"! — Însăşi d. *Sever de Zotta*, directorul revistei, mărturiseşte că titlul articolului său «are aparenţa unei mistificări îndrăsneţe»...

Descoperirea însă nu-ia d-sale: Meritul de a fi făcut descoperirea aceasta senzaţională e al Profesorului dela Universitatea din Cernăuţi Dr. Otto Freiherr von Dungern. Ea este publicată într'o carte, apărută de curând: «*Die Bischöfliche Klosterkirche zu Curtea de Argeş in Rumänien*" de Franz Jaffé. Acolo găsim expunerea descendenţii Maiestăţilor Lor Regale din Alexandru Vodă Basarab. Crezând că o descoperire atât de importantă nu trebue să rămâie secretul savanţilor, d. Zotta o destăinuieşte marelui public, contribuind şi d-sa la complectarea lucrărei prin urmărirea sângelui basarabesc în celelalte case Domnitoare, şi având satisfacţia de a fi găsit că şi în vinele *Principesei Maria* şi în ale celor mai puternici Monarhi ai continentului: *Franz Iosif I, Wilhelm II şi Neculae II*, curge sânge basarabesc.

Şi apoi urmează 22 pagini de cercetări migăloase, pentru cari d. Zotta are tot dreptul să ceară la sfârşitul lor scuze cititorilor răbdători...

Reproducem încheerea: «Ceea ce am voit în primul rând să constatăm, e că Românii, când au chemat la scaunul României unite un Principe „*Străin*", au avut norocul ca alegerea lor să cadă nu numai asupra eroului viitor de la Plevna, ci şi asupra *urmaşilor de sânge al Marelui Voevod* care doarme somnul cel de veci în Câmpulung, subt lespedea a cărei slove vechi vestesc Românilor că acolo, în umbra stranei domneşti, este locul de întâlnire între faima trecutului, mândria prezentului şi nădejdea viitorului românesc. Şi par'că Dumnezeu însuşi a voit ca această sfântă piatră, acest simbol al legăturei de sânge dintre Augusta Familie Regală şi norodul acestui pământ, să nu devie prada vremilor, căci dintre toate mormintele ale celor d'intâi Domni ai Ţării Româneşti, numai *acesta* ni s'a păstrat. Iar ultimele cuvinte din inscripţia lespedei ne dau azi, când cunoaştem însemnătatea ei deplină, fiorii adevărului biruitor: «Vecinica lui pomenire».

Românii care vor să «facă cunoscut străinătăţii producţiunile noastre literare, tălmăcindu-le în limba franceză şi publicându-le, continuă cu statornicie opera începută şi tipăresc acum al patrulea număr din *LA REVUE ROUMAINE*.—O foarte isbutită fotografie a d-lui *Ovid Densuşianu*, împodobeşte coperta; socotim că acest procedeu al recomandaţiilor fotografice, de care dl. E. Lovinescu a uzat într'un mod destul de apreciat — nu poate decât să uşureze sarcina criticilor literari, cari pot astfel să reconstituie întreaga personalitate a autorului, aplicând cu mai mult succes metoda portretistă a subtilului Sainte-Beuve.

Ervin publică versuri muzicale şi pline de o gândire aleasă: *La Mort du prophète*, cari sună demn şi prietenos în franţuzeşte, ca şi cum s'ar găsi într'o formă mai adecuată gândirii decât e forma românească.

In general, traducerile celelalte din poeţii noştri de actualitate, ascund în haina lor neîndemânateeă franţuzească şi ce bruma de scânteieri vor mai fi având în româneşte. Inevitabilul d. *Victor Eftimiu* continuă cu publicarea *Cocoşului* său *celui negru*, care, jumulit de cele câteva pene ce îl puteau împodobi în româneşte prin uşurinţa de versificator a autorului, nu mai e bun decât de o ciorbă lungă, lungă... ca să hrănească vreme de trei ceasuri creerii delicaţi ai galeriei noastre intelectuale.

MEMENTO

~~~ Bustul lui *Petre Liciu*, lucrat în bronz de sculptorul Romanelli, a fost dăruit teatrului Naţional. Bustul va fi aşezat în foaierul teatrului. In ziua expunerei sale se va da la Teatrul Naţional un festival a cărui dată n'a fost fixată încă, dar va fi anunţată în curând.

~~~ *Poetul d'Annunzio* nu a acceptat catedra de la Bolonia, rămasă vacantă prin moartea lui Pascoli. Motivul refuzului se găseşte redactat în această depeşă a sa: „...Imi place mai mult plajele deschise de cât şcolile închise"...

~~~ *Cugetările lui Oscar Wilde* au apărut traduse în limba franceză, într'o ediţie de popularizare, care nu costă decît 75 de bani deşi este admirabil tipărită.

~~~ D. M. Lupescu, învăţător, face un călduros şi stăruitor apel către preoţii şi învăţătorii satelor, rugindu-i ca să adune, de prin toate colţurile, datinele şi obiceiurile poporului român şi să le trimită spre publicare revistei „Ion Creangă" din Bârlad, precum şi revistei „Şezătoarea" din Fălticeni.

~~~ Cetitorii cari păstrează *Tabla de Materii a vol. XI din N. R. R.*, publicată pe coperta numărul trecut (24), vor binevoi să îndrepte la rubrica a 4-a: Istorie şi critică *literară* (în loc de: socială), Filologie.

~~~ *Teatrul Naţional din Capitală* a dat în anul acesta un escedent nemaipomenit la noi, de *123.000 lei*.

~~~ *Salonul oficial de pictură şi sculptură* se deschide la 1 Mai, la Ateneul din Capitală.

~~~ Intr'un foarte frumos volum apărut la Hachette, *Octave Uzanne* descrie *La locomotion dans l'histoire*, un rezumat pitoresc şi anecdotic asupra mijloacelor de transport, pe mare şi pe uscat, din cele mai vechi timpuri şi până azi.—Voiajurile cu căruţele egiptene, cu căruţele Eladei şi Romei, cu carele Bizanţului, cu carosse, cu lecticele şi portierele din vremea lui Ludovic al XV-lea, cu caleştile, berlinezele, trăsurile, diligenţele, cu trenul, cu caravane, cu omnibuse, automobile, cu bărci, vapoare, cu balon, cu aeroplan, — aceste toate ni le descrie Octave Uzanne, cu ajutorul şi a bogate şi documentate ilustraţii.

~~~ Dintr'o lucrare „Asupra populaţiunii în Bulgaria" datorită Prof. Dr. *A. Ischirkoff*, Revista „V. Adamachi" reproduce următoarele rânduri privitoare la Români, ca titlu de curiozitate: „Românii sunt în mare parte veniţi de curând în regiunile Dunării. In ultimii doi secoli ei au trecut dincoace de Dunăre, spre a scăpa de viaţa anevoioasă şi de marii proprietari (Ciocoi), aşezându-se dealungul fluviului. Cei mai mulţi trăesc în ţinutul Vidinului. Numărul lor e de 75.773, deşi româneşte vorbesc 88.109 sau 2.19% din populaţiunea întreagă; ştiutori de carte sunt 15,44%.

~~~ Asupra filosofiei lui *Henri Bergson*, a apărut de curând un bun rezumat datorit lui René Gillouin. Filosoful francez devine tot mai admirat de cât mai mulţi. — Cartea frumoasă a d-lui *Const. Antoniade* asupra aceluiaş filosof, apărută la noi acum doi ani de zile, este astăzi epuizată cu desăvârşire şi e aşteptată de mulţi să apară într'o nouă ediţie. — Lui Bergson i se datoreşte reînvierea Metafizicei a cărei moarte fusese într'o vreme proclamată. In două cuvinte principiul doctrinei lui Bergson este următorul: Problemele filosofice au fost puse rău pînă aci, de oare ce s'a căutat a se studia numai prin inteligenţă fenomenele vieţei. Inteligenţa însă nu poate merge prea departe şi de aceia viaţa nu o poţi studia decât prin *intuiţie*.

~~~ De curând s'a deschis la Veneţia obişnuita expoziţie de artă internaţională, care are loc azi cu prilejul reedificărei faimosului Campanil.

Tot cu acest prilej, în Biserica San-Marco se va cânta o Antiphona (bucată de muzică religioasă) a maestrului Perosi, directorul corului dela Capela Sixtină, al cărui oratoriu „Invierea lui Cristos" l-am auzit şi noi bucureştenii, mai anii trecuţi, la Ateneu.

~~~ La Paris, se ştie, bântue grozav *anglomania*. Hotelurile îşi pun nume englezeşti, prăvăliile de-asemenea, toate îşi fac din firmele lor englezeşti un punct de atracţie; în viaţa mondenă, în sfârşit, e schoking lucru ignorarea limbei engleze.—Un autor s'a apucat să studieze fazele acestei anglomanii *(R. Boutet de Monvel: Les Anglais à Paris (1800-1850)*, într'o lucrare anecdotică, amuzantă, şi adesea instructivă.

~~~ In şcolile superioare din Prusia, ministerul a hotărât ca durata unei „ore" de curs să fie de 45 minute.

~~~ Cu privire la literatura rusă din zilele noastre, e interesant volumul apărut acum (la Delagrave-Paris, 3,50): *Les maîtres du roman russe contemporain* de *S. Persky*. E o serie de medalioane printre cari, alături de a unor Tolstoï, Korolenko, Cehov, Gorki, Andreiev,—găsim şi portretele literare a unor autori ruşi mai puţin cunoscuţi: Veresaief, Merejkovski şi Kuprin. — Ca introducere, autorul publică o analiză a mişcării literare dela Caterina II încoace; iar câteva note asupra desvoltării romanului contimporan rus, servesc de conclusie.

~~~ Asupra lui *Albert Dürer* a apărut o biografie şi un comentar într'un volum frumos ornat cu 53 gravuri după capodoperile marelui artist german (în edit. „Renaissance du Livre"), care ne ajută să înţelegem şi să gustăm opera maestrului. In prefaţă, S. Reinach arată cum cunoaşterea lui Dürer poate fi o escelentă şcoală: a înţelege pe acest artist atât de adevărat, atât de puternic, şi plin de voinţă,—talentul sau gustul nostru se obişnueşte să repudieze tot ceeace e fad, mediocru şi fără însemnătate.

BIBLIOTECA ORIE
~~~

Se găsește de vânzare
la administrația revistei

ALEXANDRU TEODOR STAMATIAD

POEMELE IN PROZĂ ALE LUI BAUDELAIRE

TRADUCERI

Ilustrații de

GROPEANU, POITEVIN-SCHELETTI și STERIADI

Ediție pentru bibliofili
Prețul 20 Lei

MERCURE DE FRANCE

26, Rue de Condé, Paris

Directeur : ALFRED VALLETTE

Littérature, Poésie, Théâtre, Musique, Peinture, Sculpture, Philosophie, Histoire, Sociologie, Sciences, Voyages, Bibliophilie, Sciences occultes, Critiques, Littérature étrangère, Revue internationale de la Quinzaine.

Le *Mercure de France* est dans sa vingt et unième année. Il paraît le 1-er et le 16 de chaque mois et forme tous les ans six volumes.

Le *Mercure de France* occupe dans la presse française une place unique : il participe de la revue et du jurnal. Pour juger de sa diversité, il suffit de parcourir quelques-uns de ses sommaires et la liste des 50 chroniques que, sous le titre de *Revue de la Quinzaine*, il publie selon un roulement méthodique. Cette *Revue de la Quinzaine* s'alimente à l'étranger autant qu'en France ; elle offre un très grand nombre de documents et constitue une sorte d'encyclopédie au jour le jour du mouvement universel des idées.

Il n'est peut-être pas indifférent de signaler qu'il est celui des grands périodiques français qui coûte le moins cher, puisque le prix de son abonnement excède à peine celui des journaux à un sou.

VENTE AU NUMÉRO ET ABONNEMENT

Les abonnements partent du premier des mois de janvier, avril, juillet et octobre.

France :		*Etranger :*	
Le numéro	1 fr. 25	Le numéro	1 fr. 50
Un an	25 fr.	Un an	30 fr.
Six mois	14 fr.	Six mois	17 fr.
Trois mois	8 fr.	Trois mois	10 fr.

ABONNEMENTS DE TROIS ANS

France . . 65 fr. ; *Etranger* . . . 80 fr.

Envoi franco sur demande d'un numéro spécimen.

Editeurs :

ZANICHELLI de Bologna, ALCAN de Paris, ENGELMANN de Leipzig, WILLIAMS et NORGATE de Londres.

„SCIENTIA"

REVUE INTERNATIONALE DE SYNTHÈSE SCIENTIFIQUE

PARAISSANT TOUS LES DEUX MOIS

(6 numéros par an de 240 à 250 pages chacun)

Direction : G. BRUNI — A. DIONISI — F. ENRIQUES
A. GIARDINA — E. RIGNANO

Scientia fondée en vue de contrebalancer les fâcheux effets de la spécialisation scientifique à outrance. Elle publie des articles qui se rapportent aux branches diverses de la recherche théorique, depuis les Mathématiques jusqu'à la Sociologie, et qui tous sont d'un intérêt général : elle permet ainsi à ses lecteurs de se tenir au courant de l'ensemble du mouvement scientique contemporain.

Scientia, qui est dans sa sixième année d'existence, a conquis du premier coup la faveur du monde savant, grâce à la collaboration qu'elle s'est assurée des autorités scientifiques les plus éminentes de l'Europe et de l'Amérique. Elle a publié, outre les articles de ses directeurs : *MM Bruni, Enriques, Dionisi, Rignano*, des travaux de *MM Mach, Poincaré, Picard, Tannery, Borel, Boutroux, Volterra, Levi-Civita, Zeuthen, Arrhenius, George Darwin, Schiaparelli, Celoria, Seeliger, Lowell, Maunder, Crommelin, Eddington, Fowler, Bohlin, Pniseux, Moreux, Herz, Suess, Chwolson, Lebedew, Righi, Bouasse, Brunhes, Ritz, Langevin, Fabry, Zeemann, G. H. Bryan, Soddy, Ostwald, Nernst, Wallerant, Lehmann, Sommerfeldt, Cianictan, Abegg, Bayliss Höber, Bottazzi, Fredericq, Demmor, Boruttau, Foa, Galeotti, Ebstein, Asher, Raffaele, Delage, Caullery, Rabaud, Le Dantec, Semon, Driesch, Pearl, Hartog, Russel, Wiesner, Haberlandt, Constantin, Ziegler, Uexküll, Bethe, Sherrington, Hohn, Piéron, Claparede, Janet, Rey, Pikler, Hoernes, Sollas, Jespersen, Meillet, Simmel, Ziehen, Cunningham, Westermark, Kidd, Landry, Edgeworth, Bonar, Pareto, Loria, Carver, Fisher, Sombart, Oppenheimer, Scialoja, Ph. Sagnac, Salomon Reinach, Guignebert, Loisy*, etc

Scientia joint au texte principal, portant les articles dans la langue de leurs auteurs, **un supplément avec la traduction française de tous les articles allemands, anglais et italiens**. Elle est ainsi accessible à quiconque connaît la seule langue française.

Prix de l'abonnement :

30 francs, — 24 mk., — 24 sh.

Direction et Rédaction : Milan, Via Aurelio Saffi, 11.

Se găsește de vânzare
la administrația revistei

THOMAS CARLYLE

DE

C. ANTONIADE

DOCTOR IN FILOSOFIE

A DOUA EDIȚIUNE

Cu un portret al lui CARLYLE după WHISTLER

PREȚUL : 3 LEI

In provincie se adaogă 45 bani,
costul transportului recomandat.

MINISTERUL AGRICULTUREI
ŞI AL
DOMENIILOR

DIRECŢIUNEA
PROPRIETĂŢII ŞI A EXPLOATĂRII
MOŞIILOR

PUBLICAŢIUNE

In ziua de 5 Maiu 1912, ora 10 dimineaţa, se va ţine în localul Ministerului licitaţiune publică orală, pentru vânzarea locului viran, în suprafaţă cam de 754 m. p. roprietate a Statului, situat în Capitală, Str. Doamnei No. 2.—

Concurenţa va începe dela suma de 250.000, lei iar garanţia va fi de 7000 lei.

19 Martie 1912
No. 20.196.

SANATORIUL
Dr. GEROTA
OPERAŢIUNI SI FACERI
BUCUREŞTI, BULEVARDUL FERDINAND No. 48
TELEFON 1/44

Cel mai mare şi mai complect
Sanatoriu de Chirurgie din ţară

Special construit pentru boalele CHIRURGICALE, GENITO-URINARE,
:: BOALE DE FEMEI, FACERI ŞI VENERIENE ::
Cu 2 săli de operaţie,
2 săli de pansamente,
Razele Röntgen
şi toate aparatele şi instrumentele necesare operaţiunelor generale şi speciale.

Tratamentul sifilisului prin injecţiuni intravenoase cu medicamentul ERLICH (606)

NOUA, INGENIOASA MAŞINĂ DE SCRIS „ADLER"

TOATE LITERILE SE POT SCHIMBA LA MOMENT CU ALTELE SCRIIND RUSEŞTE, GRECEŞTE, Etc.

Cea mai trainică maşină de scris este „ADLER", fiind construită cât se poate de simplă, neavând decât 400 de piese pe lângă celelalte maşini oarbe ce au peste 2000 de bucăţele, de aceea în totdeauna se află aceste maşini la reparat, având prea multe piese.
Maşina de scris „ADLER" are scrisul imediat şi continuu vizibil (nu scriere oarbă). „ADLER" are **numai** 30 de clape cu 90 de litere; deci 6—8 litere mai mult decât maşinile **oarbe.**
20 còpii direct se obţine cu maşina „ADLER". Se poate scrie în mai multe culori; cea mai practică pentru circulări cu hârtie oerată.

Numai 30 de clape, dar cari dau peste 90 de litere, ţifre şi semne, etc.
Cu 6—8 litere mai mult decât la maşinile de scris oarbe (Machines cachées)

Fac şi orice schimb cu maşini de scris uzate contra noilor maşini de scris „ADLER"

Am luat în schimb peste 40 maşini de scris sistem vechi şi uzate Remington, Fay-Sholes, Smith-Premier, Yost No. 4, Yost No. 10, Hammond, Nort's, Empire, Chicago, Gladstone, Blickensderfer, Ideal, International, Oliver, Stoewes, etc.

Tot felul de accesorii pentru orice maşină de scris la:

INVĂŢĂTURA MAŞINEI
— GRATIS —

I. B. ANTONESCU

Telefon No. 8/51

Şoseaua Basarab, 250 (Piaţa Victoriei) :: BUCUREŞTI :: Şoseaua Basarab, 250 (Piaţa Victoriei)